

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

Π.Μ.Σ. ΤΟΜΕΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ

ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ, ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ

ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

***Η ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ
ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ TRANSATLANTIC TRADE AND INVESTMENT PARTNERSHIP
(TTIP)***

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΒΙΤΩΡΑΤΟΣ

ΑΜ: 1215Μ050

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΛΟΝΔΙΝΟ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, 2016

στους γονείς μου,

Αλέξη και Λένα

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη πρόκειται να ασχοληθεί με το θέμα της επίλυσης των επενδυτικών διαφορών στο πλαίσιο της συμφωνίας Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) και θα ολοκληρωθεί μέσα από τέσσερα κεφάλαια, χωρισμένα σε δύο θεωρητικά μέρη : Το πρώτο (κεφάλαια 1-2), αναλαμβάνει το ρόλο της εξοικείωσης του αναγνώστη με τη συμφωνία, ενώ το δεύτερο, (κεφάλαια 3-4) εξετάζει ειδικότερα το ζήτημα της επίλυσης των επενδυτικών διαφορών. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί μια εισαγωγή της εργασίας. Το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζει στη Διαντλαντική Εμπορική και Επενδυτική Σχέση (στο εξής ΔΕΕΣ - TTIP). Γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση της συμφωνίας, θα αναφερθούμε στα οφέλη αλλά και στις κριτικές που έχει δεχθεί. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στη διαδικασία επίλυσης των επενδυτικών διαφορών μέχρι σήμερα. Τονίζονται τα βασικά ζητήματα της διεθνούς επενδυτικής διαιτησίας και οι τρόποι που μπορεί κανείς να προσφύγει σε αυτή. Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο εμβαθύνει στην πρόταση που έχει κατατεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη δημιουργία ενός διεθνούς επενδυτικού δικαστηρίου στο πλαίσιο της συμφωνίας, στον πιθανό ρόλο αυτού και τις αρμοδιότητες, τη συμβατότητα με το δίκαιο της ΕΕ και την αυτονομία της έννομης τάξης της ΕΕ, τις εναλλακτικές λύσεις για το δικαστικό σύστημα επενδύσεων, καταλήγοντας στην ερώτηση εάν το σύστημα της διαιτησίας των επενδύσεων θα εξαφανιστεί μετά την έγκριση μιας τέτοιας πρότασης. Τέλος, η εργασία θα κλείσει με τα συμπεράσματα του γράφοντος. Για τις βιβλιογραφικές παραπομπές προτιμήθηκε η μέθοδος Harvard, προκειμένου να υπάρχει συνεχής ροή κειμένου και να εξοικονομηθεί έκταση. Ο κατάλογος της βιβλιογραφίας αναλυτικά βρίσκεται στο τέλος.

Abstract

The main theme of this paper is the settlement of international investment disputes under the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) and contains four different chapters, divided into two main theoretical sections : the first one (chapters 1-2) aims to familiarize the reader with the above mentioned agreement, while the second one (chapters 3-4) examines thoroughly the international investment disputes. The first chapter is a small introduction regarding the paper. The second chapter focuses on TTIP. There will be a brief presentation of the agreement, we will refer to the potential benefits and the critique that has emerged. Then, the third chapter, refers to process of investment dispute settlements as it is today. We will underline the main points of investment arbitration and the ways someone can resort to it. The fourth and last chapter, delves into the proposal of the European Commission regarding the creation of an Investment Court in the framework of TTIP, its potential role and duties, its competences and compatibility under the EU law and the autonomy of the EU's legal order, the possible alternative solutions for the judicial system of investments, all summing up to the question whether investment arbitration system will gradually extinct after an agreement on such a proposal. Finally, the author expresses his views on the matter. For referencing, we followed the Harvard style.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	3
Abstract	3
Συνοτομογραφίες και Πίνακες	6
Κεφάλαιο 1ο Εισαγωγή	7
Κεφάλαιο 2ο Η Διαντλαντική Εμπορική και Επενδυτική Σχέση (ΔΕΕΣ - TTIP)	9
2.1 Οι βάσεις της Διαντλαντικής Συνεργασίας και οι πρώτες επικρίσεις	9
2.2 Θεσμικά όργανα και ρυθμίσεις της διαντλαντικής συνεργασίας	12
2.3 Η Διαδικασία των διαπραγματεύσεων	15
2.4 Καθιέρωση Διαντλαντικής Αγοράς	17
Πίνακας 2.2-Πρόοδος των διαπραγματεύσεων έως την 27η Απριλίου 2016:	17
2.5 Επενδύσεις	21
2.6 Αναλυτική παρουσίαση της συμφωνίας βάση νομοθεσίας	21
2.6.1 Πρόσβαση στην αγορά	23
2.6.2 Ζητήματα κανονιστικών ρυθμίσεων και μη δασμολογικοί φραγμοί	23
2.6.3 Ευρύτεροι κανόνες, αρχές και τρόποι συνεργασίας	23
2.7 Τα οφέλη της ΔΕΕΣ	24
2.7.1 Κριτικές προσεγγίσεις	25
2.8 Αντιδράσεις στην κριτική	34
Κεφάλαιο 3ο Η διαδικασία επίλυσης των επενδυτικών διαφορών μέχρι σήμερα	35
3.1 Βασικά ζητήματα της Διεθνούς Επενδυτικής διαιτησίας	35
3.2.1.Κανονισμός του ICSID και η διεθνής διαιτησία	38
3.2.2 Άλλοι Μηχανισμοί Επίλυσης Διαφορών	39
3.2.2α. Διεθνές Δικαστήριο Διαιτησίας του Λονδίνου	39
3.2.2β. Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο	40
3.2.3. Κανονισμού Διαιτησίας της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο	43
3.3 Ο ρόλος των ρητρών διαιτησίας στην Διεθνή Επενδυτική Διαιτησία	45
3.4 Ο ρόλος του διαιτητή	46
Κεφάλαιο 4ο Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : Η Δημιουργία Διεθνούς Επενδυτικού Δικαστηρίου	48
4.1 Περιγραφή του νέου Δικαστηρίου	48
4.2 Ρόλος και αρμοδιότητες	49

4.3 Η σχέση μεταξύ του Δικαστηρίου της TTIP και των εθνικών δικαστηρίων. Εξέταση και εναλλακτικές λύσεις.....	51
4.4 Συμβατότητα με το δίκαιο της ΕΕ και την αυτονομία της έννομης τάξης της ΕΕ	53
4.5 Εναλλακτικές λύσεις για το δικαστικό σύστημα επενδύσεων.....	58
4.6 Το σύστημα της διαιτησίας των επενδύσεων θα εξαφανιστεί μετά την έγκριση του διεθνούς επενδυτικού δικαστηρίου;	59
Συμπεράσματα	62
Βιβλιογραφία	64

Συντομογραφίες και Πίνακες

ΔΕΕ-Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΕΕΣ - Διαντλαντική Εμπορική και Επενδυτική Σχέση

ΕΕ- Ευρωπαϊκή ένωση

ΗΠΑ-Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

BIT-Bilateral Investment Treaty

CETA- Comprehensive Economic and Trade Agreement

ECT- Energy Charter Treaty

EU-European Union

ICC-International Chamber of Commerce

ICSID-International Centre for Settlement of Investment Disputes

ISDS-Investor State Dispute Settlement

LCIA- London Court of International Arbitration

NAFTA-North American Free Trade Agreement

TPP- Trans-Pacific Partnership

TTIP- Transatlantic Trade and Investment Partnership

UNCITRAL-United Nations Commission on International Trade Law

Πίνακες

Πίνακας 2.1- Εμπορικές συναλλαγές ΕΕ και ΗΠΑ(σε δις ευρώ)

Πίνακας 2.2-Πρόοδος των διαπραγματεύσεων έως την 27η Απριλίου 2016

Κεφάλαιο 1ο Εισαγωγή

Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου & Επενδύσεων» (Transatlantic Trade and Investment Partnership-TTIP), είναι μία εμπορική και επενδυτική συμφωνία ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, με στόχο την περαιτέρω προώθηση του ελεύθερου εμπορίου ανάμεσα σε δύο από τις μεγαλύτερες οικονομίες παγκοσμίως. Οι διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της ξεκίνησαν τον Ιούλιο του 2013 και συνεχίζονται έως και σήμερα με βασικό στόχο την εξάλειψη των δασμών και τη μείωση της γραφειοκρατίας και των περιορισμών στις επενδύσεις.

Ένα από τα σημαντικά θέματα που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων, αποτελεί, μεταξύ άλλων, η προστασία των επενδύσεων και η δυνατότητα επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους (Investor-State Dispute Settlement -ISDS)

Η προστασία των επενδύσεων και η επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών δεν είναι νέο θέμα. Οι περισσότερες διμερείς επενδυτικές συνθήκες (Bilateral Investment Treaties-BITs) των κρατών περιέχουν ήδη διατάξεις για την επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών. Συνήθως στις συμφωνίες αυτές, ο επενδυτής, σε περίπτωση βλάβης της επένδυσής του, μπορεί να προσφύγει σε διεθνή διαιτησία για αποζημίωση. Η διαιτησία διεξάγεται τις περισσότερες φορές από έναν αριθμό εξειδικευμένων φορέων, οι διαδικασίες γίνονται, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, κεκλεισμένων των θυρών και συχνά οδηγούν σε ένα συμβιβασμό μεταξύ των διαδίκων αντί για επίσημες δικαστικές αποφάσεις.

Η πρακτική αυτή προκάλεσε αρκετές αντιδράσεις στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων της TTIP. Βασικό πεδίο προβληματισμού αποτέλεσε ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να επιτευχθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της προστασίας των επενδυτών και της προστασίας των δικαιωμάτων της ΕΕ και των κρατών μελών της. Πολλοί υποστήριζαν ότι αυτοί οι κανόνες θα έδιναν υπερβολικά πολλά δικαιώματα σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και θα περιόριζαν αδικαιολόγητα το δικαίωμα νομοθεσίας της ΕΕ και των κρατών μελών της, ενώ παράλληλα, δεδομένου ότι τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών της ΕΕ, παρέχουν επαρκή εγγύα απονομής της δικαιοσύνης, δεν είναι αναγκαία η πρόβλεψη διεθνούς διαιτησίας στη συμφωνία.

Στα τέλη του 2015, και έπειτα από προτάσεις που ελήφθησαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα κράτη μέλη, τα εθνικά κοινοβούλια και τους ενδιαφερόμενους φορείς μέσω της δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με το θέμα της επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατους, η Επιτροπή μέσω της αρμόδιας επιτρόπου κας Μάλμστρομ (Malmström), ανακοίνωσε ότι η πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων θα είναι η ίδρυση ενός μόνιμου Διεθνούς Επενδυτικού Δικαστηρίου για την επίλυση των συγκεκριμένων διαφορών, εν αντιθέσει με την ισχύουσα πρακτική, και ενός αντίστοιχου δευτεροβάθμιου για εφέσεις που θα έχουν τα παραδοσιακά εγγύα ορθής απονομής δικαιοσύνης και διαφάνειας.

Ωστόσο και αυτή η πρόταση προκάλεσε αντιδράσεις, οι οποίες επικεντρώνονται κυρίως στο γεγονός ότι ένα νέο Διεθνές Επενδυτικό Δικαστήριο (ICS) θα αποτελεί και πάλι ένα παράλληλο προς τα εθνικά δικαστήρια σύστημα, ενώ ταυτόχρονα θα είναι προσβάσιμο μόνο σε μία συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων, τους ξένους επενδυτές και τις επιχειρήσεις.

Εν μέσω των αντιδράσεων, στις 29 Φεβρουαρίου 2016, δημοσιεύθηκε το νέο κείμενο της Συνολικής Οικονομικής και Εμπορικής Συμφωνίας μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Καναδά (Comprehensive Economic and Trade Agreement-CETA), το οποίο προβλέπει τη δημιουργία ενός Διεθνούς Επενδυτικού Δικαστηρίου. Ανώτερος σκοπός είναι το νέο δικαστικό σύστημα που προωθείται για τις επενδύσεις να αντικαταστήσει τον ισχύοντα μηχανισμό επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους (ISDS) σε όλες τις τρέχουσες και μελλοντικές επενδυτικές διαπραγματεύσεις της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των συνομιλιών ΕΕ-ΗΠΑ για την υπογραφή της TTIP αλλά και σε συμφωνίες των κρατών μελών της ΕΕ με τρίτες χώρες.

Χωρίς περαιτέρω χρονοτριβή, θα περάσουμε στην ειδικότερη ανάλυση των ζητημάτων που ανακύπτουν, ξεκινώντας από τη σκιαγράφηση της ίδιας της συμφωνίας.

Κεφάλαιο 2ο Η Διαντλαντική Εμπορική και Επενδυτική Σχέση (ΔΕΕΣ - TTIP)

2.1 Οι βάσεις της Διαντλαντικής Συνεργασίας και οι πρώτες επικρίσεις

Η Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) είναι μία προτεινόμενη εμπορική συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ, με στόχο την προώθηση του εμπορίου και της πολυμερούς οικονομικής ανάπτυξης. Η αμερικανική κυβέρνηση θεωρεί ότι η συμφωνία ΔΕΕΣ είναι απαραίτητη και συνοδεύει το Σύμφωνο Δι-Ειρηνικής Εμπορικής Συνεργασίας (Trans-Pacific Partnership στο εξής TPP) (Russel, 2014).

Η συγκεκριμένη μελέτη, όπως άλλωστε και η συμφωνία, τελεί υπό τις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις. Οι κύριοι τρεις ευρείς τομείς της είναι: η πρόσβαση στην αγορά, ειδικοί κανονισμοί ρυθμιστικής παρέμβασης και οι ευρύτεροι κανόνες, αρχές και τρόποι συνεργασίας (European Commission DG Trade, 2014). Οι διαπραγματεύσεις είχαν προγραμματιστεί να ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος του 2014, αλλά δεν θα έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το 2019 ή το 2020, σύμφωνα με πολλούς οικονομολόγους (Blenkinsop, 2011).

Οι εκθέσεις σχετικά με τις συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις και το περιεχόμενο των προτάσεων για την ΔΕΕΣ είναι απόρρητα για το κοινό και μόνο εξουσιοδοτημένα άτομα μπορούν να έχουν πρόσβαση (TTIP, 2015). Η περισσότερη ενημέρωση προέρχεται από συνεντεύξεις τύπου (τελευταία όσο γράφεται η εργασία στις 7 Οκτωβρίου 2016), ωστόσο, πολλαπλές διαρροές των προτεινόμενων περιεχομένων της ΔΕΕΣ στο κοινό έχουν προκαλέσει τόσο διαμάχη μεταξύ πολιτικών όσο και τη δημιουργία κινημάτων κατά της υπογραφής της συμφωνίας (Neslen, 2016).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι η ΔΕΕΣ θα ενισχύσει την οικονομία της ΕΕ κατά 120 δις ευρώ, την οικονομία των ΗΠΑ κατά 90 δις ευρώ και του υπόλοιπου κόσμου κατά 100 δις ευρώ (TTIP, 2014).

Τα οικονομικά εμπόδια μεταξύ της ΕΕ και των Ηνωμένων Πολιτειών είναι σχετικά χαμηλά, όχι μόνο λόγω της μακροχρόνιας συμμετοχής στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), αλλά και λόγω των συμφωνιών, όπως η συμφωνία Open Skies (σχετικά με την απελευθέρωση των εμπορικών πτήσεων) μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ και το έργο του Διαντλαντικού Οικονομικού Συμβουλίου. Η Ευρωπαϊκή

Επιτροπή υποστηρίζει ότι η υιοθέτηση ενός διατλαντικού εμπορικού συμφώνου θα μπορούσε να ενισχύσει το συνολικό εμπόριο μεταξύ των αντίστοιχων χωρών έως και 50% (Economist, 2013). Τα οικονομικά οφέλη από μια συνθήκη για το εμπόριο είχαν προβλεφθεί στην κοινή έκθεση που εκδόθηκε από τον Λευκό Οίκο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2013).

Το εγχείρημα αυτό σίγουρα δεν είναι καινούριο. Κάποια μορφή Διαντλαντικής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών είχε προταθεί τη δεκαετία του 1990 και αργότερα το 2006 από την Γερμανίδα Καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ ως αντίδραση στην κατάρρευση των συνομιλιών της Ντόχα για το παγκόσμιο εμπόριο. Ωστόσο, όπως τότε έτσι και σήμερα, ο προστατευτισμός και απ τις δύο πλευρές μπορεί να αποτελεί εμπόδιο για οποιαδήποτε μελλοντική συμφωνία (Spiegel, 2014).

Τα πρώτα συνεργατικά «σκιρτήματα» προς αυτή την κατεύθυνση έγιναν το 1990, όταν, λίγο μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, με τον κόσμο πλέον χωρισμένο σε δύο στρατόπεδα, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (12 χώρες) και οι ΗΠΑ υπέγραψαν μία «Διατλαντική Διακήρυξη». Μέσω αυτής γινόταν έκκληση για την συνέχιση της ύπαρξης του Οργανισμού του Βορειοατλαντικού Συμφώνου, καθώς και για τις ετήσιες συνόδους κορυφής, τις εξαμηνιαίες συναντήσεις μεταξύ των υπουργών της Επικρατείας και τις πιο συχνές συναντήσεις μεταξύ πολιτικών προσώπων και ανώτερων υπαλλήλων.

Οι επακόλουθες πρωτοβουλίες που λήφθηκαν από τους Ευρωπαίους υπευθύνους λήψης αποφάσεων και την κυβέρνηση των ΗΠΑ περιλαμβάνουν: το 1995 την δημιουργία μιας ομάδας πίεσης των επιχειρηματιών, τον Διατλαντικό Επιχειρηματικό Διάλογο (Transatlantic Business Dialogue TABD) από τις δημόσιες αρχές και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, το 1998 την δημιουργία μιας συμβουλευτικής επιτροπής, της Διατλαντικής Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης, το 2007 την δημιουργία του Διατλαντικού Οικονομικού Συμβουλίου, στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού οι οποίοι συναντώνται για να συμβουλευθούν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την κυβέρνηση των ΗΠΑ και τελικά, το 2011, την δημιουργία μιας ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου, τα συμπεράσματα της οποίας υποβλήθηκαν στις 11 Φεβρουαρίου του 2013 και συνέστησαν την έναρξη των διαπραγματεύσεων για μια ευρεία συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών.

Στις 12 Φεβρουαρίου του 2013, ο Πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα απεύθυνε έκκληση για μια τέτοια συμφωνία (Kanter, 2014) . Την επόμενη ημέρα, ο τότε Πρόεδρος της ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο, ανακοίνωσε ότι θα λάβουν χώρα συνομιλίες διαπραγμάτευσης για την συμφωνία (Walker, 2014)(Blenkinsop, 2014).

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρωπαϊκή Ένωση από κοινού αντιπροσωπεύουν το 60% του παγκόσμιου ΑΕΠ, το 33% του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και το 42% του παγκόσμιου εμπορίου στον τομέα των υπηρεσιών. Υπάρχει μία σειρά από εμπορικές διενέξεις μεταξύ των δύο δυνάμεων, αλλά και οι δύο εξαρτώνται από τις οικονομικές αγορές η μία της άλλης και οι διαφορές επηρεάζουν μόνο το 2% του συνολικού εμπορίου. Μία ζώνη ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ των δύο θα αποτελούσε τη μεγαλύτερη περιφερειακή συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών στην ιστορία, που θα καλύπτει το 46% του παγκόσμιου ΑΕΠ (European Commission, 2012;Gdp, 2013).

Πίνακας 2.1- Εμπορικές συναλλαγές ΕΕ και ΗΠΑ(σε δις ευρώ)

Κατεύθυνση	Αγαθά	Υπηρεσίες	Επενδύσεις	Σύνολο
ΕΕ προς ΗΠΑ	288	159	1.655	2.102
ΗΠΑ προς ΕΕ	196	146	1.536	1.878

Οι επενδύσεις των ΗΠΑ στην ΕΕ είναι τρεις φορές περισσότερες από ότι οι επενδύσεις των ΗΠΑ σε ολόκληρη την Ασία και οι επενδύσεις της ΕΕ στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι οκτώ φορές περισσότερες από τις επενδύσεις της ΕΕ στην Ινδία και την Κίνα μαζί. Οι ενδοεπιχειρησιακές μεταφορές εκτιμάται ότι αποτελούν το ένα τρίτο του συνόλου των διαντλαντικού εμπορίου.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ είναι οι μεγαλύτεροι εμπορικοί εταίροι σε σχέση με τις περισσότερες άλλες χώρες στον κόσμο και αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο των ροών του παγκόσμιου εμπορίου. Λαμβάνοντας υπόψη τα ήδη χαμηλά δασμολογικά εμπόδια (κάτω από 3%) και προκειμένου η συμφωνία να στεφθεί με επιτυχία, ο στόχος είναι να αφαιρεθούν τα μη δασμολογικά εμπόδια (European Commission, 2014).

Σύμφωνα με την Α. Bradford, καθηγήτρια Νομικής στην Νομική Σχολή του

Columbia University, και τον J. Bollyky του Συμβουλίου Εξωτερικών Σχέσεων (CFR), η ΔΕΕΣ έχει ως στόχο να «ελευθερώσει το ένα τρίτο του παγκόσμιου εμπορίου» και θα μπορούσε να δημιουργήσει εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας (Bollyky and Bradford, 2013). Ωστόσο, σε ένα άρθρο στην εφημερίδα Guardian, ο Dean Baker του Κέντρου για την Οικονομική και Πολιτική Έρευνα των ΗΠΑ (CEPR) (Rosenberg, 2007; Fox, 2013; Sussman, 2015) υποστήριξε ότι τα οικονομικά οφέλη ανά νοικοκυριό θα είναι σχετικά μικρά.

Η συμφωνία έχει δεχθεί επικρίσεις και την αντίθεση ορισμένων συνδικαλιστικών οργανώσεων, φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, ΜΚΟ και οικολόγων, ιδιαίτερα στην Ευρώπη (Stuart, 2015). Χαρακτηριστικά, η εφημερίδα Independent επικρίνει την ΔΕΕΣ ως «την μείωση των κανονιστικών φραγμών στο εμπόριο για τις μεγάλες επιχειρήσεις, για πράγματα όπως το δίκαιο στην ασφάλεια των τροφίμων, την περιβαλλοντική νομοθεσία, τους τραπεζικούς κανονισμούς και τις κυρίαρχες εξουσίες των επιμέρους εθνών» ή, περισσότερο κριτικά, ως «επίθεση κατά της ευρωπαϊκής και αμερικανικής κοινωνίας από τις πολυεθνικές εταιρίες» (Lee, 2015).

Αντίστοιχα, η κριτική της Guardian για την ΔΕΕΣ αναφέρει την «αντιδημοκρατική φύση των συνομιλιών κλεισμένων των θυρών», την «επιρροή των ισχυρών ομάδων συμφερόντων», την πιθανή δυνατότητα της ΔΕΕΣ να «υπονομεύσει την δημοκρατική αρχή της τοπικής αυτοδιοίκησης» και την περιέγραψε ως «την πιο αμφιλεγόμενη εμπορική συμφωνία που έχει διαπραγματευτεί ποτέ η ΕΕ» (Smedley, 2015) ;Rankin, 2016).

Παράλληλα, ένας μηχανισμός άμεσης δημοκρατίας της ΕΕ, η Πρωτοβουλία των Ευρωπαίων Πολιτών, η οποία επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ να καλούν απευθείας την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και να προτείνουν μία νομοθετική πράξη, απέκτησε πάνω από 3,2 εκατομμύρια υπογραφές κατά της TTIP και της CETA (η Comprehensive Economic and Trade Agreement, είναι μια αντίστοιχη εμπορική συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Καναδά, η οποία υπογράφηκε λίαν προσφάτως και συγκεκριμένα στις 30 Οκτωβρίου 2016) μέσα σε ένα έτος (Jeffries, 2015).

2.2 Θεσμικά όργανα και ρυθμίσεις της διαντλαντικής συνεργασίας

Τα έγγραφα που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο του 2014, όπως προαναφέρθηκε, ομαδοποιούν τα υπό συζήτηση θέματα σε τρεις ευρείς τομείς:

η πρόσβαση στην αγορά, ειδικοί κανονισμοί ρυθμιστικής παρέμβασης και οι ευρύτεροι κανόνες και αρχές και τρόποι συνεργασίας (European Commission DG Trade, 2014, 2016). Η διαπραγματευτική εντολή της ΕΕ τον Ιούνιο του 2013 έδωσε μια πληρέστερη εικόνα ως προς το τι θα πρέπει να προσπαθήσουν να επιτύχουν για κάθε τμήμα οι διαπραγματευτές του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Εξωτερικών) (Council of the European Union, 2013). Δεν υπάρχει αντίστοιχο κείμενο των ΗΠΑ, αλλά η αμερικανική πλευρά έχει κυκλοφορήσει μία δημόσια δήλωση που καθορίζει τους στόχους της και τα πιθανά οφέλη που προβλέπει (Office of the United States Trade representative, 2014).

Το μυστικό περιεχόμενο της πρώτης συγκεκριμένης αμερικανικής πρότασης για μείωση των δασμών και μιας αντιπρότασης της ΕΕ η οποία διέρρευσε στο Correctiv (γνωστός γερμανικός ανεξάρτητος ιστότοπος), τον Φεβρουάριο του 2016, δείχνουν ότι το 87,5% έως 97% όλων των τιμολογίων θα πρέπει να κοπεί στο μηδέν (von Daniels και Orosz, 2016). Η διαντλαντική συμφωνία περιλαμβάνει κεφάλαια για την πρόσβαση στην αγορά για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που έχουν ως στόχο να αφαιρέσουν «τους τελωνειακούς δασμούς για τα εμπορεύματα και τους περιορισμούς σχετικά με τις υπηρεσίες, επιτυγχάνοντας την καλύτερη πρόσβαση στις δημόσιες αγορές και καθιστώντας ευκολότερες τις επενδύσεις» (European Commission, 2014). Η ενότητα για τα εμπορεύματα περιλαμβάνει κανόνες σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά για τα αγαθά, την γεωργία και τα μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα, καθώς και κανόνες σχετικά με την προέλευση (European Commission, 2014, 2016).

Για το «Εμπόριο στις Υπηρεσίες, τις επενδύσεις και το ηλεκτρονικό εμπόριο», διέρρευσε ένα σχέδιο κειμένου με ημερομηνία 7 Ιουλίου 2013 από την γερμανική εφημερίδα, Die Zeit τον Μάρτιο του 2014. Το κείμενο αυτό περιέχει επτά κεφάλαια. Στο Κεφάλαιο I, άρθρο 1 αναφέρει τον γενικό στόχο για «ένα καλύτερο κλίμα στην ανάπτυξη του εμπορίου και των επενδύσεων», ιδιαίτερα η «απελευθέρωση των επενδύσεων και της συνεργασίας στο ηλεκτρονικό εμπόριο» (TTIP Draft, 2013).

Στο Κεφάλαιο II, τα άρθρα 3 έως 18 περιλαμβάνουν γενικές αρχές για τις επενδύσεις. Το άρθρο 14 περιέχει τους προτεινόμενους κανόνες που απαγορεύουν τις κυβερνήσεις να προβούν σε «άμεση ή έμμεση εθνικοποίηση, απαλλοτρίωση», εκτός εάν πρόκειται για δημόσιο σκοπό, σύμφωνα με την δέουσα διαδικασία του νόμου, χωρίς διακρίσεις, με αποζημίωση (TTIP Draft, 2013). Το άρθρο 14 (2) ορίζει την απαραίτητη αποζημίωση ως τη «δίκαιη αγοραία αξία της επένδυσης κατά τον χρόνο

αμέσως πριν η επικείμενη απαλλοτρίωση γνωστοποιηθεί δημοσίως, συν τους τόκους, υπολογιζόμενους με βάση το εμπορικό επιτόκιο, καθοριζόμενο βάσει της αγοράς».

Στο Κεφάλαιο III, τα άρθρα 19 έως 23 περιέχουν τους κανόνες για την διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών.

Στο Κεφάλαιο IV, τα άρθρα 24 έως 28 επιτρέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των διευθυντών των επιχειρήσεων και άλλων υπαλλήλων μιας εταιρείας για προσωρινούς λόγους εργασίας μεταξύ όλων των χωρών που μετέχουν στην συμφωνία (TTIP Draft, 2013). Το άρθρο 1(2) καθιστά σαφές ωστόσο, ότι η γενικότερη ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και των πολιτών δεν επιτρέπεται.

Το Κεφάλαιο V περιέχει οκτώ ενότητες με ειδικούς κανόνες για διάφορους τομείς της οικονομίας. Στην Ενότητα I, τα άρθρα 29 έως 31, καθορίζουν τις αρχές που πρέπει να ακολουθούν τα κράτη στην αδειοδότηση των ιδιωτικών επιχειρήσεων και δηλώνεται ότι οι απαιτήσεις που δεν είναι ανάλογες με τον αναθεωρήσιμο στόχο της δημόσιας πολιτικής είναι αντίθετες προς την Συνθήκη. Η Ενότητα II περιέχει γενικές διατάξεις. Η Ενότητα III καλύπτει τις υπηρεσίες πληροφορικής. Στην Ενότητα IV, τα άρθρα 35 έως 39, καλύπτουν την απελευθέρωση των ταχυδρομικών υπηρεσιών. Στην Ενότητα V, τα άρθρα 40 έως 50, εφαρμόζονται για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων των τηλεπικοινωνιών) ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ορίζουν τις ανταγωνιστικές αγορές, την απουσία διασταυρούμενων επιδοτήσεων που υπόκεινται σε καθορισμένες εξαιρέσεις, συμπεριλαμβανομένου, στο άρθρο 46, του δικαιώματος (αλλά όχι απαίτησης) στις χώρες να παρέχουν καθολικές υπηρεσίες.

Η Ενότητα VI του Κεφαλαίου V καλύπτει τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στα άρθρα 51 έως 59. Περιορίζει τους νόμους που οι κυβερνήσεις μπορούν να περάσουν για την ρύθμιση ή την λειτουργία του ασφαλιστικού και του τραπεζικού συστήματος. Τυχόν ρυθμίσεις που δεν εμπίπτουν στους όρους και τους στόχους της Συνθήκης θα ήταν παράνομες (TTIP Draft, 2013).

Οι νόμιμοι λόγοι για κάποια ρύθμιση περιλαμβάνουν, στο άρθρο 52, «την προστασία των επενδυτών, των καταθετών, των ασφαλιζομένων ή των προσώπων στα οποία εμπίπτει η υποχρέωση της καλής πίστης από τον φορέα παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών» και β) «την διαφύλαξη της ακεραιότητας και της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος ενός συμβαλλόμενου μέρους».

Ωστόσο, το άρθρο 52(2) αναφέρει ότι «τα μέτρα δεν πρέπει να είναι περισσότερο επαχθή από όσο χρειάζεται για να επιτύχουν το στόχο τους» (TTIP Draft, 2013) και η Συμφωνία δεν περιλαμβάνει τυχόν επιπλέον λόγους που θα επιτρέπουν την ρύθμιση. Η Ενότητα VII καλύπτει τις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές και η Ενότητα VIII καλύπτει τις αεροπορικές μεταφορές.

Στο παράρτημα με τίτλο «Επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών» προτείνεται να επιτραπεί στις επιχειρήσεις να ασκούν αγωγή κατά των κυβερνήσεων για παραβίαση των δικαιωμάτων τους (TTIP Draft, 2013). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε δημόσια διαβούλευση μετά το σχέδιο του κειμένου που διέρρευσε, η οποία οδήγησε σε μια σειρά αλλαγών. Ωστόσο, το επικαιροποιημένο προτεινόμενο κείμενο δεν έγινε άμεσα διαθέσιμο στο κοινό. Τον Σεπτέμβριο του 2015, η Επιτροπή πρότεινε ένα «Σύστημα Δικαστηρίου για τις Επενδύσεις» προς αντικατάσταση των ρητρών ISDS, με το πεδίο εφαρμογής ως προς τις προκλήσεις για τους επενδυτές πολύ μειωμένο και με «υψηλή εξειδίκευση των δικαστών» και όχι με διαιτητές που συνήθως καθορίζουν τις υποθέσεις (European Commission, 2015).

2.3 Η Διαδικασία των διαπραγματεύσεων

Τα κείμενα της Διαντλαντικής Συμφωνίας για το Εμπόριο και τις Επενδύσεις καταρτίζονται από 24 ομάδες κοινής εργασίας ΕΕ-ΗΠΑ, με την κάθε μία να εξετάζει μία ξεχωριστή πτυχή της συμφωνίας. Η ανάπτυξη τυπικά προχωρά μέσα από μια σειρά φάσεων. Πρώτα ανταλλάσσονται τα έγγραφα για την γενική θέση, εισάγοντας τους στόχους και τις φιλοδοξίες της κάθε πλευράς για κάθε πτυχή. Αυτά ακολουθούνται από τις προτάσεις από κάθε πλευρά, οι οποίες συνοδεύονται (σε τομείς όπως τιμολόγια, καθώς και πρόσβαση στην αγορά) από την «αρχική προσφορά» της κάθε πλευράς. Οι διαπραγματεύσεις και τα σχέδια εγγράφων μπορούν να εξελιχθούν (αλλάξουν) στα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους. Όταν είναι έτοιμο ένα ενοποιημένο κείμενο, οι ορισμένες διαφορές που απομένουν για περαιτέρω συζήτηση εκφράζονται μέσα σε αγκύλες. Αυτά τα κείμενα στην συνέχεια κλείνουν προσωρινά με βάση το θέμα καθώς έχει επιτευχθεί συναίνεση εργασίας. Ωστόσο, η συμφωνία διαπραγματεύεται ως ένα σύνολο, ώστε κανένα κείμενο θέματος να μην οριστικοποιείται μέχρι να επιτευχθεί πλήρης συναίνεση (European Commission,

2014).

Οι διαπραγματεύσεις πραγματοποιούνται σε εβδομαδιαίους κύκλους που εναλλάσσονται μεταξύ των Βρυξελλών και των ΗΠΑ (European Commission, 2015). Οι διαπραγματευτές ελπίζουν να ολοκληρώσουν το έργο τους μέχρι το τέλος του 2016 (European Commission, 2016).

1. Ο πρώτος γύρος των διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκε από 7 έως 12 Ιουλίου 2013 στην Ουάσιγκτον
2. Ο δεύτερος γύρος των διαπραγματεύσεων έλαβε χώρα από 11 έως 15 Νοεμβρίου 2013 στις Βρυξέλλες
3. Ο τρίτος γύρος των διαπραγματεύσεων έλαβε χώρα από 16 έως 21 Δεκεμβρίου 2013 στην Ουάσιγκτον
4. Ο τέταρτος γύρος των διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκε από 10 έως 14 Μαρτίου 2014 στις Βρυξέλλες
5. Ο πέμπτος γύρος των διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκε από 19 έως 23 Μαΐου 2014 στο Άρλινγκτον της Βιρτζίνια στις ΗΠΑ
6. Ο έκτος γύρος των διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκε από 13 έως 18 Ιουλίου 2014 στις Βρυξέλλες
7. Ο έβδομος γύρος των διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκε από 29 Σεπτεμβρίου έως 3 Οκτωβρίου 2014 στο Τσέβι Τσέις του Μέριλαντ στις ΗΠΑ
8. Ο όγδοος γύρος των διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκε από 2 έως 6 Φεβρουαρίου 2015 στις Βρυξέλλες
9. Ο ένατος γύρος των διαπραγματεύσεων έλαβε χώρα από 20 έως 24 Απριλίου 2015 στην Νέα Υόρκη
10. Ο δέκατος γύρος των διαπραγματεύσεων έλαβε χώρα από τις 13 έως τις 17 Ιουλίου 2015 στις Βρυξέλλες
11. Ο ενδέκατος γύρος των διαπραγματεύσεων έλαβε χώρα από 19 έως 23 Οκτωβρίου 2015 στο Μαϊάμι
12. Ο δωδέκατος γύρος των διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκε από τις 22 έως τις 26 Φεβρουαρίου 2016 στις Βρυξέλλες

13. Ο δέκατος τρίτος γύρος των διαπραγματεύσεων έλαβε χώρα από 25 έως 29 Απριλίου 2016 στην Νέα Υόρκη

14. Ο δέκατος τέταρτος γύρος των διαπραγματεύσεων έλαβε χώρα από 11 έως 15 Ιουλίου 2016 στις Βρυξέλλες

Μόνο λίγοι άνθρωποι μπορούν να έχουν πρόσβαση στα έγγραφα που είναι γνωστά ως «ενοποιημένα κείμενα», τα προσχέδια που περιέχουν τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων. Από την ευρωπαϊκή πλευρά, οι εξουσιοδοτημένοι αναγνώστες περιλαμβάνουν τους διαπραγματευτές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (οι περισσότεροι από αυτούς από την Γενική Διεύθυνση Εμπορίου), Ευρωβουλευτές και Βουλευτές χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (The Guardian, 2016). Με την επιμονή των ΗΠΑ, τα έγγραφα δεν μεταδίδονται πια ηλεκτρονικά ή ακόμα και ως έντυπα (Zachary, 2015).

Διατίθενται μόνο για ανάγνωση από εξουσιοδοτημένους αναγνώστες σε ασφαλή δωμάτια στα κεντρικά γραφεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις Βρυξέλλες, σε διάφορες αμερικανικές πρεσβείες (Zachary, 2015) και στα γραφεία εμπορίου των υπουργείων των κρατών μελών (The Guardian, 2016). Σε όλα αυτά τα ασφαλισμένα δωμάτια τα τηλέφωνα ή άλλοι τύποι συσκευών σάρωσης απαγορεύονται (Zachary, 2015). Παρέχονται λευκά φύλλα χαρτιού στα οποία σημειώνονται τα ονόματα των αναγνωστών και στα οποία οι επισκέπτες μπορούν να γράψουν τις σημειώσεις τους (The Guardian, 2016). Από την πλευρά των ΗΠΑ, η διαδικασία είναι παρόμοια: μόνο γερουσιαστές και διαπραγματευτές έχουν πρόσβαση στα έγγραφα και πρέπει να συμμορφώνονται σε παρόμοιες συνθήκες (Zachary, 2015). Η αμερικανική πλευρά επέμεινε στις ίδιες ρυθμίσεις ασφαλείας και στα προσχέδια της πρότασης του συμφώνου συνεργασίας των δύο πλευρών του ειρηνικού (Zachary, 2015).

2.4 Καθιέρωση Διαντλαντικής Αγοράς

Πίνακας 2.2-Πρόοδος των διαπραγματεύσεων έως την 27η Απριλίου 2016:

	Κανένα έγγραφο ακόμα	Έγγραφο ΗΠΑ/ΕΕ	Προτάσεις ΕΕ & ΗΠΑ	Ενοποίηση σε εξέλιξη	Προχωρημένο στάδιο ενοποίησης
Πρόσβαση στην γεωργική αγορά					
Καταπολέμηση της διαφθοράς					
Ανταγωνισμός					
Διασυνοριακό εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών					
Τελωνειακές και εμπορικές διευκολύνσεις					
Ηλεκτρονικό εμπόριο					
Ενέργεια και πρώτες ύλες					
Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες					
Προστασία επενδύσεων					
Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας					
Νομικό και θεσμικό πλαίσιο					
Πρόσβαση στην αγορά / Βιομηχανικά αγαθά					

Προμήθειες				
Κανονιστική συνοχή				
Κανονιστική συνεργασία				
Κανονισμοί προέλευσης				
Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις				
Κρατικές Επιχειρήσεις				
Υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα				
Διακρατική επίλυση διαφορών				
επιδότησεις				
Βιώσιμη ανάπτυξη: εργασία, περιβάλλον				
Τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο				
Τηλεπικοινωνίες				
Υφαντουργία και ενδύματα				
Διορθωτικά μέτρα στο εμπόριο				

Οι 28 κυβερνήσεις θα πρέπει να εγκρίνουν την συμφωνία, μέσω ομόφωνης ψηφοφορίας, σύμφωνα με τα άρθρα 207 και 218 της ΣΛΕΕ, κατόπιν διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου θα ζητηθεί και η έγκριση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει την εξουσία να εγκρίνει ή να απορρίψει την συμφωνία. Σε περίπτωση που το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά από πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ορίζει την ΔΕΕΣ ως μία «μικτή συμφωνία», είναι απαραίτητη η έγκριση από όλα τα κοινοβούλια των κρατών μελών της ΕΕ, σύμφωνα με τις επιμέρους συνταγματικές διαδικασίες, πριν τεθεί η συμφωνία σε ισχύ. Στις Ηνωμένες Πολιτείες και τα δύο όργανα του Κογκρέσου (Βουλή των Αντιπροσώπων και Γερουσία) θα πρέπει να εγκρίνουν την συμφωνία (Fergusson, 2015).

Κοιτάζοντας πέρα από την ΔΕΕΣ, μια ευρύτερη «διαντλαντική ζώνη ελεύθερου εμπορίου» έχει υποτεθεί. Αυτή μπορεί να περιλαμβάνει, από την αμερικανική πλευρά, τα άλλα μέλη της Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών Βόρειας Αμερικής (North American Free Trade Agreement-NAFTA) (τον Καναδά και το Μεξικό) και από την ευρωπαϊκή πλευρά, τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (Ισλανδία, Νορβηγία, Ελβετία και Λιχτενστάιν).

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρωπαϊκή Ένωση με σκούρο μπλε και τα άλλα πιθανά μέλη με γαλάζιο χρώμα.

Το Μεξικό έχει ήδη συνάψει συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με την Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών και την ΕΕ, ενώ ο Καναδάς έχει υπογράψει συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών και διαπραγματεύθηκε και μία με την ΕΕ (CETA). Οι συμφωνίες αυτές μπορεί να χρειαστεί να εναρμονιστούν με την

συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ και θα μπορούσε ενδεχομένως να σχηματιστεί μία ευρύτερη ζώνη ελεύθερων συναλλαγών.

Στις αρχές του 2013, οι παρατηρητές των μέσων ενημέρωσης του Καναδά θεώρησαν ότι η έναρξη των συνομιλιών ΔΕΕΣ θα ασκήσει πίεση στον Καναδά ώστε να εξασφαλίσει την επικύρωση των δικών της τριετών διαπραγματεύσεων για την συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών με την ΕΕ μέχρι το τέλος του 2013. Οι χώρες με τελωνειακές συμφωνίες με την ΕΕ, όπως η Τουρκία, θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν την προοπτική του ανοίγματος των αγορών τους στα αμερικανικά αγαθά, χωρίς πρόσβαση για τα δικά τους προϊόντα δίχως μία ξεχωριστή συμφωνία με τις Ηνωμένες Πολιτείες (Mckenna και Marotte, 2014).

2.5 Επενδύσεις

Η συγκεκριμένη συμφωνία έχει τη δυνατότητα, εφόσον πραγματοποιηθεί σε τέτοιο βαθμό που να υπάρχουν οι λιγότερο δυνατές συγκρούσεις, ασάφειες και προβληματισμοί, να ανοίξει το δρόμο για επενδύσεις ειδικά σε χώρες οι οποίες αντιμετωπίζουν βαθιά οικονομικά προβλήματα. Στόχος της θα πρέπει να είναι η άμεση επέμβαση σε επίπεδο εμπορικών συμφωνιών, σε περίπτωση αδικιών, προσπάθειας του ισχυρού να επιβληθεί στον ανίσχυρο. Σε γενικές γραμμές δε δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί τους δημιουργούς της, αλλά για να ενισχύσει την οικονομία των χωρών που έχουν ανάγκη για οικονομική βοήθεια, δημιουργήθηκε για τη προστασία των αδυνάτων, για τον έλεγχο συμφωνητικών μεταξύ χωρών, για τη διαιτησία σε διαβουλεύσεις, για την ευρύτερη αναγνώριση των αναγκών της παγκόσμιας αγοράς. Ο ρόλος της πρέπει να είναι συμβουλευτικός για να αποφευχθεί το σκεπτικό ότι εστιάζει στην κατάληψη της εθνικής κυριαρχίας των χωρών στις οποίες επιβάλλεται.

2.6 Αναλυτική παρουσίαση της συμφωνίας βάση νομοθεσίας

Η ΔΕΕΣ αναλυτικά βάση νομοθεσίας αναπτύσσεται μέσα από 24 κεφάλαια, ομαδοποιημένα σε 3 μέρη. Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά τα 3 μέρη. Συγκεκριμένα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016):

Μέρος 1: Πρόσβαση στην αγορά- Το συγκεκριμένο μέρος της ΔΕΕΣ θα αναπτύσσεται όπως ακριβώς άλλες εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ. Κοινώς, θα βοηθά τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις —ανεξάρτητα από το μέγεθος και το προϊόν τους— να έχουν άμεση πρόσβαση σε υπερπόντιες αγορές. Με την ΔΕΕΣ, οι ευρωπαϊκές εταιρείες και τα κράτη θα μπορούν: α) να πραγματοποιούν περισσότερες εξαγωγές στις ΗΠΑ και να αναπτύσσουν δημόσιες συμβάσεις, β) να εισάγουν περισσότερα από τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που έχουν ανάγκη για τα τελικά προϊόντα τους, γ) να προσδιορίζουν ευκολότερα πότε ένα προϊόν θεωρείται ότι έχει κατασκευαστεί στην Ευρώπη («Made in Europe») ή στις ΗΠΑ, γ) να επενδύουν στις ΗΠΑ με μεγαλύτερη ευκολία.

Μέρος 2: Εδικοί κανονισμοί ρυθμιστικής παρέμβασης -Κανονιστική συνεργασία-Σ' αυτό το μέρος ανοίγεται ένας νέος δρόμος για την ανάπτυξη εμπορικών συμφωνιών στο πλαίσιο της ΕΕ. Στόχος είναι να υπάρξει στενότερη συνεργασία μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Για τις εξαγωγές τους στις ΗΠΑ, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πρέπει να πληρούν τους αμερικανικούς κανόνες για τα πρότυπα. Και συχνά, αυτοί οι κανόνες εξασφαλίζουν το ίδιο επίπεδο ασφάλειας ή ποιότητας, αλλά διαφέρουν ως προς: α) τις τεχνικές τους λεπτομέρειες, β) τις γενικότερες διαδικασίες που προβλέπονται για τον έλεγχο συμμόρφωσης των επιχειρήσεων με αυτούς. Το παρόν ίσως να είναι δαπανηρό, ιδίως για τις μικρές επιχειρήσεις. Η συνεργασία σε επίπεδο κανονιστικών ρυθμίσεων μπορεί να μειώσει το κόστος.

Μέρος 3: Ευρύτεροι κανόνες, αρχές και τρόποι συνεργασίας -Σ' αυτό το μέρος είναι σημαντικό να καθοριστούν νέοι κανόνες, ώστε να βοηθήσουν όλες τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις: α) να επωφεληθούν πλήρως από την TTIP, β) να έχουν πρόσβαση στην ενέργεια και τις πρώτες ύλες που χρειάζονται, γ) να προστατεύουν την πνευματική ιδιοκτησία τους, δ) να επενδύουν με εμπιστοσύνη, γνωρίζοντας ότι θα έχουν προστασία κατά την ανάπτυξη των εμπορικών τους συναλλαγών. Ακόμα ότι θα έχουν προστασία σε επίπεδο κρατών τα μικρότερα σε περίπτωση αντίθετων απόψεων με μεγαλύτερα κράτη. Επίσης, στο μέρος αυτό, καθιερώνονται: α) μέτρα που να βάζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη στην καρδιά της ΔΕΕΣ, β) μηχανισμό για τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ των κυβερνήσεων στην ΕΕ και τις ΗΠΑ.

2.6.1 Πρόσβαση στην αγορά

Μέσα από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι δίνεται μια δυνατότητα για εκτεταμένη πρόσβαση στις αγορές των ΗΠΑ και ΕΕ. Η συμφωνία προστατεύει τις εταιρείες που θέλουν να εισέλθουν σε ξένες αγορές, σε επίπεδο τελωνείων, στη μείωση της γραφειοκρατίας, στην ταχύτητα εισόδου και στην ίδρυση νέων επιχειρηματικών ομίλων.

Στην παρούσα φάση θα πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι η όλη εμπορική διαδικασία συντελεί στην αποδέσμευση των εμπορικών συναλλαγών και προστατεύει ακόμα και τις μικρές εταιρείες σε επίπεδο εξωτερίκευσης των δράσεων τους σε ξένες αγορές. Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι, η ύπαρξη μιας συμφωνίας, βοηθά αρχικά σε επίπεδο μείωσης των συγκρούσεων και των αντιπαραθέσεων μεταξύ των κρατών της ΕΕ ειδικότερα, αλλά και σε επίπεδο σχέσεων Ευρώπης και ΗΠΑ. Ωστόσο υπάρχουν ενστάσεις που εκφράστηκαν και μέσα από τη κριτική που ακολουθεί σε επόμενη ενότητα, η οποία εστιάζει κυρίως στη δυναμική που αποκτούν οι ΗΠΑ να ελέγχουν εμπορικές συναλλαγές στο εσωτερικό αλλά και στην Ε.Ε.

2.6.2 Ζητήματα κανονιστικών ρυθμίσεων και μη δασμολογικοί φραγμοί

Ο στόχος εστιάζεται στην αντιμετώπιση των λεγόμενων "behind the border barriers" «πίσω από τα σύνορα φραγμών», οι οποίοι αναφέρονται στα ακόλουθα: α) Περιβαλλοντικά πρότυπα, β) Πρότυπα ασφαλείας για τα αυτοκίνητα ή/και τα διαφορετικά πρότυπα για την υγεία. Οι κανονιστικές ρυθμίσεις της συμφωνίας επεκτείνονται τόσο στο εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών, όσο και στο εμπόριο των αγαθών. Το θέμα χρήζει αρκετής περαιτέρω ανάλυσης, όμως στόχος της συγκεκριμένης μελέτης είναι η εστίαση στις επενδύσεις, γι αυτό ο γράφων δε θα επεκταθεί. Επειδή υπάρχει έντονο πρόβλημα σε συγκεκριμένους τομείς, απαιτείται, κατά την προσωπική μου άποψη, μια διαφορετική συμφωνία η οποία θα βοηθήσει στην ανάπτυξη μιας στρατηγική διαχείρισης.

2.6.3 Ευρύτεροι κανόνες, αρχές και τρόποι συνεργασίας

Στο συγκεκριμένο άξονα, ο έβδομος γύρος διαπραγματεύσεων, ο οποίος

διεξήχθη από τις 29 Σεπτεμβρίου έως τις 3 Οκτωβρίου 2014 στην Ουάσιγκτον των ΗΠΑ, ήταν χαρακτηριστικός. Κατά τη διάρκεια αυτού προσπαθήθηκε και από τις δύο πλευρές να τεθούν κανόνες, αρχές και να εξευρεθούν τρόποι συνεργασίας ως προς τη συνεργασία στο εμπόριο αγαθών, την πρόσβαση στις αγορές των γεωργικών προϊόντων, θέματα που άπτονται των υγειονομικών και φυτουγειονομικών προτύπων, της συνοχής των κανονιστικών ρυθμίσεων, των τεχνητών εμποδίων στο εμπόριο των αυτοκινήτων, των χημικών, των φαρμακευτικών προϊόντων, των ιατρικών συσκευών, των καλλυντικών, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας, την ενέργεια, τις πρώτες ύλες, τα τελωνεία, την πνευματική ιδιοκτησία, τη διαχείριση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και τέλος την επίλυση διαφορών που θα ανέκυπταν από τα παραπάνω. (New Transatlantic Agenda, 2014)

2.7 Τα οφέλη της ΔΕΕΣ

Στόχος της ΔΕΕΣ είναι μια επίσημη συμφωνία που θα απελευθερώσει ακόμα περισσότερο το παγκόσμιο εμπόριο και σύμφωνα με τους υποστηρικτές της θα δημιουργήσει εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας. *«Με τους δασμούς μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της ΕΕ να είναι ήδη χαμηλοί, το Κέντρο Οικονομικής Πολιτικής Έρευνας με έδρα το Λονδίνο εκτιμά ότι το 80% των πιθανών οικονομικών οφελών από την συμφωνία ΔΕΕΣ εξαρτάται από την μείωση αντιφάσεων στους κανόνες της ΕΕ και των ΗΠΑ και σε άλλα ρυθμιστικά θέματα, π.χ. από την ασφάλεια των τροφίμων μέχρι τα ανταλλακτικά των αυτοκινήτων»* (Bollyky και Bradford, 2013).

Μια επιτυχημένη στρατηγική θα επικεντρωθεί σε τομείς δραστηριότητας για τους οποίους η διαντλαντική εμπορική νομοθεσία και οι τοπικοί κανονισμοί μπορεί συχνά να επικαλύπτονται, π.χ. φαρμακευτικές, γεωργικές και οικονομικές συναλλαγές. Αυτό θα εξασφαλίσει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρώπη θα παραμείνουν «πρότυποι ιθύνοντες, αντί πρότυποι κτήτορες» στην παγκόσμια οικονομία, εξασφαλίζοντας στην συνέχεια ότι οι παραγωγοί σε όλον τον κόσμο θα εξακολουθούν να κινούνται προς τα κοινά πρότυπα ΗΠΑ-ΕΕ (Bollyky και Bradford, 2013).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι η ΔΕΕΣ θα ενισχύσει την οικονομία της ΕΕ κατά 120 δις ευρώ, την οικονομία των ΗΠΑ κατά 90 δις ευρώ και του υπόλοιπου κόσμου κατά 100 δις ευρώ.

Μία οικονομική αξιολόγηση το Μάρτιο του 2013 από το Ευρωπαϊκό Κέντρο

Οικονομικής Πολιτικής Έρευνας εκτιμά ότι μια τέτοια συνολική συμφωνία θα οδηγήσει σε αύξηση του ΑΕΠ κατά 68 – 119 δις ευρώ στην ΕΕ έως το 2027 και αύξηση του ΑΕΠ κατά 50-95 δις ευρώ στις Ηνωμένες Πολιτείες στο ίδιο χρονικό διάστημα. Η έκθεση του 2013 εκτιμά επίσης ότι μια περιορισμένη συμφωνία που θα επικεντρώνεται μόνο στους δασμούς θα αποφέρει αύξηση του ΑΕΠ της ΕΕ ύψους 24 δις ευρώ μέχρι το 2027 και αντίστοιχη αύξηση 9 δις ευρώ στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αν μοιραστεί η αύξηση με ίσους όρους στους ανθρώπους που επηρεάζονται από την συμφωνία, οι πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις θεωρούν ότι η αύξηση του ΑΕΠ θα μεταφραστεί σε ένα πρόσθετο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα για μια οικογένεια τεσσάρων μελών της τάξεως των €545 στην ΕΕ και των €655 στις ΗΠΑ.

Όπως γίνεται αντιληπτό, μεγαλύτεροι κερδισμένοι θα είναι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, με παρουσία και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Σε ένα άρθρο στη Wall Street Journal, ο Διευθύνων Σύμβουλος της Siemens AG (με το εργατικό δυναμικό της να βρίσκεται κατά 70% στην Ευρώπη και 30% στις Ηνωμένες Πολιτείες), υποστήριξε ότι η ΔΕΕΣ θα ενισχύσει την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα των ΗΠΑ και της ΕΕ μέσω της μείωσης των εμπορικών φραγμών, με την βελτίωση της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και με την δημιουργία νέων διεθνών κανόνων (Kaeser, 2014).

Ο Αμερικανός οικονομολόγος Dean Baker, του Κέντρου Οικονομικών και Πολιτικών Ερευνών, παρατήρησε ότι με τα συμβατικά εμπόδια στο εμπόριο μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ να είναι ήδη χαμηλά, η συμφωνία θα επικεντρωθεί στα μη συμβατικά εμπόδια, όπως τους επιτακτικούς εθνικούς κανονισμούς σχετικά με την εξόρυξη (το επονομαζόμενο fracking σε όρους ενέργειας), τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς και την χρηματοδότηση, ενώ θα στειροποιήσει τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Με τις λιγότερο φιλόδοξες προβλέψεις, υποστηρίζει ότι τα οικονομικά οφέλη ανά νοικοκυριό δεν θα είναι καθόλου εντυπωσιακά, καθώς εάν εφαρμοστεί η προβλεπόμενη αύξηση εσόδων του 0,21% στο προβλεπόμενο μέσο προσωπικό εισόδημα το 2027, τα οφέλη για κάθε νοικοκυριό θα είναι κάτι περισσότερο από \$50 τον χρόνο, δηλαδή κάτι λιγότερο από 15 λεπτά την ημέρα, με αντάλλαγμα μια άνευ όρων επικράτηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων (The Guardian, 2013).

2.7.1 Κριτικές προσεγγίσεις

Το περιεχόμενο των σχεδίων της συμφωνίας, καθώς και οι εκθέσεις σχετικά με τους γύρους των διαπραγματεύσεων, είναι απόρρητα για το κοινό. Όπως προαναφέρθηκε, οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι μπορούν να δουν μόνο τα κείμενα σε μία ασφαλή «αίθουσα ανάγνωσης» στις Βρυξέλλες, για να αποφευχθούν περαιτέρω διαρροές στο κοινό πληροφοριών σχετικά με τις διαπραγματεύσεις της ΔΕΕΣ. Μια διαδικασία μυστικοπαθής και αντιδημοκρατική για πολλούς και ειδικότερα για δύο κοινωνίες που επιζητούν πάντα τη διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων.

Ως αντίδραση στη συγκεκριμένη κριτική, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκανε διαθέσιμα για το κοινό τα έγγραφα των διαπραγματεύσεων, συμπεριλαμβανομένων όλων των προτάσεων της ΕΕ σε σχέση με τα κανονιστικά στοιχεία και τους κανόνες της συμφωνίας. Ο Επίτροπος Εμπορίου περιέγραψε τις διαπραγματεύσεις ως «τις πιο διαφανείς εμπορικές συνομιλίες που διεξήχθησαν ποτέ από την ΕΕ».

Άλλοι επικεντρώθηκαν όχι τόσο στα διαδικαστικά θέματα των διαπραγματεύσεων, αλλά στο αντίκτυπο της κατάληξης των διαπραγματεύσεων σε κρίσιμους τομείς της κοινωνίας. Ειδικότερα:

1. Πολιτική, οικονομία και κοινωνία: Η Guardian περιέγραψε την ΔΕΕΣ ως «την πιο αμφιλεγόμενη εμπορική συμφωνία που έχει διαπραγματευτεί ποτέ η ΕΕ» (Rankin, 2016). Οι διαπραγματεύσεις της ΔΕΕΣ έχουν επικριθεί και έχουν δεχθεί την αντίθεση ορισμένων ΜΚΟ, συνδικαλιστικών, φιланθρωπικών οργανώσεων και οικολόγων, ιδιαίτερα στην Ευρώπη (Stuart, 2015; Leo, 2015). Η «Independent» συνοψίζει τις αρνητικές επιπτώσεις της ΔΕΕΣ ως «περιορισμό των κανονιστικών φραγμών στο εμπόριο για τις μεγάλες επιχειρήσεις, σε θέματα όπως το δίκαιο στην ασφάλεια των τροφίμων, την περιβαλλοντική νομοθεσία, τις τραπεζικές ρυθμίσεις και τις κυρίαρχες εξουσίες των επιμέρους εθνών», ή, πιο επικριτικά, ως «επίθεση των πολυεθνικών στις κοινωνίες της Ευρώπης και των ΗΠΑ» (Lee, 2015). Ο Γερμανός οικονομολόγος Max Otte ανέφερε ότι το προτεινόμενο δικαστήριο διαιτησίας και προστασίας των ξένων επενδύσεων (το οποίο θα αναλυθεί παρακάτω κεφ.4) θα σημάνει την «πλήρη αποδυνάμωση της πολιτικής και της εθνικής κυριαρχίας» και ότι, όσον αφορά τα οικονομικά της εργασίας, οι συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου επιβάλλουν συνήθως χαμηλότερα πρότυπα και ότι η ΔΕΕΣ θα θέσει τους Ευρωπαίους εργαζομένους σε άμεσο ανταγωνισμό με τους Αμερικανούς (και στην πραγματικότητα, λόγω της βορειοαμερικανικής συμφωνίας Ελεύθερων Συναλλαγών και με τους Μεξικανούς), κάτι που θα επηρεάσει τα ευρωπαϊκά κοινωνικά μοντέλα (3sat on TTIP, 2015).

Αξίζει να σημειωθεί ότι μία μελέτη τον Οκτώβριο του 2014 από τον Jeronim Capaldo, του Ινστιτούτου Παγκόσμιας Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Tufts, δείχνει ότι θα υπάρξουν απώλειες σε όρους καθαρών εξαγωγών, καθαρές απώλειες σε όρους ΑΕΠ, απώλεια του εισοδήματος από την εργασία, απώλεια θέσεων εργασίας, μείωση του μεριδίου της εργασίας, απώλεια κρατικών εσόδων και υψηλότερη οικονομική αστάθεια μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, αμφισβητώντας ευθέως τις προβλέψεις της Επιτροπής (Capaldo, 2014).

2. Πρότυπα εργασίας, δικαιώματα των εργαζομένων και ασφάλεια της εργασίας:

Σύμφωνα με τους επικριτές, η ΔΕΕΣ θα υπονομεύσει την ασφάλεια της εργασίας καθώς και τα υφιστάμενα ελάχιστα πρότυπα εργασίας που έχουν συμφωνηθεί σε επίπεδο ΕΕ (Capaldo, 2014). Ο Βρετανός πολιτικός John McDonnell του Εργατικού Κόμματος, Σκιώδης Υπουργός Οικονομικών (shadow cabinet) ,περίγραψε ότι η ΔΕΕΣ θα έχει ως αποτέλεσμα την τεράστια μεταβίβαση εξουσιών στις Βρυξέλλες και επιχειρηματικών συμφερόντων που θα επιφέρει μια μορφή «σύγχρονης δουλείας» (Inman, 2015). Σύμφωνα με μια σχετικά διφορούμενη έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι επιπτώσεις στις συνθήκες εργασίας κυμαίνονται από αύξηση των θέσεων εργασίας έως και απώλειες θέσεων εργασίας, ανάλογα με το οικονομικό μοντέλο και τις παραδοχές που χρησιμοποιούνται για τις προβλέψεις (Kraatz, 2016).

Παρά την μελέτη του Ινστιτούτου Οικονομικών Ερευνών Ifo, που εδρεύει στο Μόναχο, (για λογαριασμό του γερμανικού Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομικών) η οποία υποστηρίζει ότι μέχρι και 400.000 θέσεις εργασίας θα μπορούσαν να δημιουργηθούν στην ΕΕ από την ΔΕΕΣ, ο Stefan Körzell, μέλος του εθνικού συμβουλίου της Συνομοσπονδίας Γερμανικών Συνδικάτων (DGB) είπε: «Το αν η ΔΕΕΣ μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας, πόσες και πού, είναι ασαφές. Προηγούμενες μελέτες, τόσο αυτές που πραγματοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Κοινοβούλιο μέχρι και αυτή του Ινστιτούτου Ifo, κινούνται μεταξύ αισιοδοξίας και πολύ χαμηλών προσδοκιών. Η εξέταση των αρνητικών συνεπειών που μπορεί να έχουν οι εμπορικές συμφωνίες, εάν αγνοηθούν τα περιβαλλοντικά ή τα εργασιακά πρότυπα, συχνά παραλείπεται. Μέχρι τον Αύγουστο του 2015, οι ΗΠΑ είχαν επικυρώσει δύο μόνο από τους βασικούς κανόνες εργασίας από τους οκτώ της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας» (σημ. γράφοντος την απαγόρευση της παιδικής εργασίας και της δουλείας).

3. Δημοκρατία, εθνική κυριαρχία και προστασία ξένων επενδυτών

Εάν ήθελε κάποιος να πείσει το κοινό ότι οι διεθνείς εμπορικές συμφωνίες είναι ένας τρόπος να αφήσουμε τις πολυεθνικές εταιρείες να πλουτίσουν εις βάρος των απλών ανθρώπων, θα έκανε το εξής: θα έδινε στις ξένες εταιρείες ένα ειδικό δικαίωμα να ζητούν αποζημίωση μέσα από ένα μυστικό δικαστήριο υψηλόμισθων εταιρικών δικηγόρων κάθε φορά που μια κυβέρνηση θα περνούσε έναν νόμο, π.χ. για την διακοπή του καπνίσματος, την προστασία του περιβάλλοντος ή την αποτροπή μιας πυρηνικής καταστροφής. Ωστόσο, ακριβώς αυτό είναι αυτό που έχουν κάνει οι χιλιάδες εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες κατά τον τελευταίο μισό αιώνα, μέσα από μια διαδικασία γνωστή ως «επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους» (ή ISDS) (Economist, 2014).

Η επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους είναι ένα μέσο που επιτρέπει στον επενδυτή να ασκήσει προσφυγή άμεσα εναντίον της χώρας που φιλοξενεί την επένδυσή του, χωρίς την παρέμβαση της κυβέρνησης της χώρας προέλευσης του επενδυτή. Από τα τέλη τη δεκαετίας του 1980 και νωρίτερα, ορισμένες εμπορικές συμφωνίες έχουν συμπεριλάβει ρήτρες για επίλυση διαφορών που επιτρέπουν στους ξένους επενδυτές, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι έχουν βρεθεί σε δεινή θέση από τις ενέργειες του κράτους που έχει υπογράψει την συμφωνία, να μηνύσουν αυτό το κράτος για ζημίες προσφεύγοντας σε ένα δικαστήριο επίλυσης διαφορών. Πιο πρόσφατα οι εν λόγω απαιτήσεις έχουν αυξηθεί σε αριθμό και αξία, και ορισμένα κράτη αντιτίθενται ολοένα και περισσότερο σε τέτοιου είδους ρήτρες.

Αρχικά υπήρξε η πρόθεση να τεθούν τέτοιες ρήτρες και στο πλαίσιο της ΔΕΕΣ. Οι επικριτές της λένε ότι «ρήτρες επίλυσης διαφορών υπονομεύουν την εξουσία των εθνικών κυβερνήσεων να δράσουν προς το συμφέρον των πολιτών τους» (Stuart, 2015), στο ότι «η ΔΕΕΣ θα μπορούσε ακόμη και να υπονομεύσει την δημοκρατική αρχή της τοπικής αυτοδιοίκησης» (Smedley, 2015), και ότι απειλεί την δημοκρατία (Robinson, 2015). Η Γαλλία και η Γερμανία ζήτησαν την αφαίρεση από την ΔΕΕΣ της πρόσβασης στην επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους (Provost and Kennard, 2015). Τον Δεκέμβριο του 2013, ένας συνασπισμός πάνω από 200 οικολόγων, εργατικών συνδικάτων και οργανώσεων υπεράσπισης των καταναλωτών και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού απέστειλε επιστολή προς την USTR (United States Trade Representative) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή απαιτώντας την αφαίρεση της ρήτρας επίλυσης διαφορών επενδυτή-κράτους από τις συνομιλίες διαπραγμάτευσης, υποστηρίζοντας ότι η επίλυση διαφορών είναι «ένας μονόδρομος

με τον οποίο οι επιχειρήσεις μπορούν να αμφισβητούν τις κυβερνητικές πολιτικές» Ορισμένοι σημειώνουν το «ενδεχόμενο κατάχρησης» που μπορεί να είναι συνυφασμένο με την εμπορική συμφωνία λόγω της ρήτρας που αφορά στην προστασία των επενδυτών (Owen, 2014).

Τον Δεκέμβριο του 2013, ο Martti Koskenniemi, Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι, προειδοποίησε ότι το προτεινόμενο καθεστώς προστασίας των ξένων επενδυτών στο πλαίσιο της Συνθήκης, παρόμοιο με το Διεθνές Κέντρο του Ομίλου της Παγκόσμιας Τράπεζας για την επίλυση επενδυτικών διαφορών (ICSID), θα έθετε σε κίνδυνο την κυριαρχία των συμβαλλόμενων κρατών, παραχωρώντας σε έναν μικρό κύκλο ειδικών νομικών, οι οποίοι εδράζουν σε ένα ξένο διαιτητικό δικαστήριο, μια άνευ προηγουμένου εξουσία να ερμηνεύουν και να ακυρώνουν την νομοθεσία των κρατών που έχουν υπογράψει και δη όταν μιλάμε για τις ΗΠΑ και την ΕΕ (Kontinnen, 2013).

Αντιμέτωποι με τόσο ευρείς και κραυγαλέες επικρίσεις, η ρήτρα επίλυσης διαφορών επενδυτών-κράτους εγκαταλείφθηκε το Σεπτέμβριο του 2015 και στην θέση του, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε ένα Σύστημα Δικαστηρίων Επενδύσεων. Λίγο αργότερα, το σύστημα αυτό κηρύχθηκε παράνομο από την Γερμανική Ένωση Δικαστών (Nielsen, 2016), ωστόσο η Επιτροπή έσπευσε να απορρίψει την κρίση των δικαστών λέγοντας ότι βασίζεται σε λανθασμένη κατανόηση. Από την πλευρά τους, οι Ηνωμένες Πολιτείες, δεν είδαν με πολύ καλό μάτι την πρόταση της Επιτροπής και θέλουν την επανένταξη της ρήτρας για την επίλυση των διαφορών (Nielsen, 2016).

4. Υγειονομική περίθαλψη: Τα βρετανικά συνδικάτα, όπως το Unite και το TUC αντιτάχθηκαν στην ΔΕΕΣ με το σκεπτικό ότι θα υπονομεύσει το Εθνικό Σύστημα Υγείας και θα επιτρέψει την περαιτέρω ιδιωτικοποίηση των δημοσίων υπηρεσιών. Ένας εκπρόσωπος του Unite περιέγραψε την ΔΕΕΣ ως «απορρύθμιση και αγώνα για την ισοπέδωση προς τα κάτω των προτύπων. Η Unison έχει αγωνιστεί και έχει κερδίσει την επαναφορά των υπηρεσιών στον δημόσιο τομέα. Δεν μπορούμε να επιτρέψουμε την ΔΕΕΣ να απειλεί αυτές τις επιτυχίες» (Chako, 2014).

Ο πρώην υπουργός Εξωτερικών David Owen είπε ότι η ΔΕΕΣ θα έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο Εθνικό Σύστημα Υγείας του Ηνωμένου Βασιλείου, επειδή θα υπόκειται σε αύξηση του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του καθεστώτος της ΔΕΕΣ (McCann, 2016).

Ο πρώην Πρωθυπουργός της Βρετανίας David Cameron δήλωσε ως ανταπάντηση ότι οι επικριτές του ελεύθερου εμπορίου δεν πρέπει να χρησιμοποιούν το Εθνικό Σύστημα Υγείας για να αποσπάσουν την προσοχή των ανθρώπων και να μιλήσουν ειλικρινά για τις εμπορικές συμφωνίες. Το Υπουργείο Επιχειρήσεων, Καινοτομίας και Δεξιοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου δήλωσε ότι η ΔΕΕΣ προστατεύει επαρκώς το Εθνικό Σύστημα Υγείας του Ηνωμένου Βασιλείου. Ο Βοηθός Γενικός Γραμματέας της Unite Gail Cartmail δήλωσε ότι η ΔΕΕΣ είναι μία πραγματική και σοβαρή απειλή για το Εθνικό Σύστημα Υγείας, προσθέτοντας ότι η απειλή δεν θα εξουδετερωθεί εάν ο David Cameron δεν εγγυηθεί ολοκληρωτικά ότι θα αποκλεισθεί το Σύστημα Υγείας από την ΔΕΕΣ.

5. Προστασία των καταναλωτών και ασφάλεια των τροφίμων: Τα έγγραφα που κυκλοφόρησαν τον Μάιο του 2015 έδειξαν ότι οι διαπραγματευτές των ΗΠΑ πίεσαν την ΕΕ σχετικά με τα προτεινόμενα κριτήρια για τα φυτοφάρμακα. Ορισμένα φυτοφάρμακα που περιέχουν χημικές ουσίες που προκαλούν ενδοκρινικές διαταραχές είχαν απαγορευθεί στο σχέδιο κριτηρίων της ΕΕ. Στις 2 Μαΐου 2013, οι διαπραγματευτές των ΗΠΑ επέμειναν ότι η ΕΕ θα πρέπει να εγκαταλείψει αυτά τα κριτήρια. Δήλωσαν ότι θα πρέπει να υιοθετηθεί μια προσέγγιση με βάση τον κίνδυνο στους κανονισμούς. Αργότερα την ίδια μέρα η Catherine Day (Γενικός Γραμματέας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) έγραψε στον Karl Falkenberg (Γενικός Διευθυντής για το Περιβάλλον) ζητώντας την αφαίρεση αυτών των κριτηρίων. Από το 2015, 82 φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούνται στις ΗΠΑ είχαν απαγορευτεί στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ τα πρότυπα καλής μεταχείρισης των ζώων είναι γενικά χαμηλότερα από αυτά που ισχύουν στην Ευρώπη (Stuart, 2015).

Ένας αρθρογράφος στην εφημερίδα The Guardian ανέφερε ότι η ασφάλεια των τροφίμων στην ΕΕ θα μπορούσε να τεθεί σε κίνδυνο λόγω των χαμηλών ή διαφορετικών προτύπων στους κανονισμούς τροφίμων των ΗΠΑ, εάν επιτραπεί η εισαγωγή των τροφίμων που μέχρι τώρα απαγορεύονται στην ΕΕ (Inman, 2015). Τον Ιούνιο του 2015, το BBC ανέφερε ότι η ασφάλεια των τροφίμων είχε μετατραπεί σε «ένα εμπόδιο» λόγω των διαφορετικών στάσεων μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ σχετικά με τις γενετικά τροποποιημένες καλλιέργειες, τα φυτοφάρμακα (χημικοί ενδοκρινικοί διαταρράκτες), τις ορμόνες ενίσχυσης της ανάπτυξης στο βόειο κρέας και τις θεραπείες μείωσης των παθογόνων στα κοτόπουλα, τα οποία προκαλούν ανησυχίες για την δημόσια υγεία των καταναλωτών και θέτουν τους Ευρωπαίους αγρότες σε

μειονεκτική θέση σε σχέση με το κόστος (Laurence, 2015). Συγκρίνονται και συγκρούονται λοιπόν, ίσως περισσότερο από τεχνικές προδιαγραφές, διαφορετικές φιλοσοφίες και πρότυπα κάνοντας ίσως το χάσμα αγεφύρωτο.

6. Προστασία του περιβάλλοντος και κλιματική αλλαγή: Ένα σχέδιο για το τμήμα της βιώσιμης ανάπτυξης της ΔΕΕΣ διέρρευσε στην Guardian τον Οκτώβριο του 2015. Κληθείς να σχολιάσει το έγγραφο ένας Γάλλος δικηγόρος που ασχολείται με περιβαλλοντικά θέματα, περιέγραψε τις προτεινόμενες περιβαλλοντικές διασφαλίσεις ως «σχεδόν ανύπαρκτες», σε σχέση με την προστασία που παρέχεται στους επενδυτές και ότι οι περιβαλλοντικές υποθέσεις αντιπροσώπευαν το 60% των 127 υποθέσεων επίλυσης διαφορών που είχαν ήδη ασκηθεί κατά των χωρών της ΕΕ, στο πλαίσιο διμερών εμπορικών συμφωνιών κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, σύμφωνα με την οργάνωση «Friends of the Earth Europe» (Nielsen, 2015).

Σύμφωνα με τον Joseph E. Stiglitz, η ΔΕΕΣ θα μπορούσε να έχει μια ισχυρή επίδραση στους κανονισμούς και συνεπώς να «υποσκάψει τις επείγουσες αναγκαίες δράσεις σχετικά με το κλίμα που απαιτεί η συμφωνία του Παρισιού». Λέει ότι οι βιομηχανίες που δεν πληρώνουν το «κοινωνικό κόστος» της ρύπανσης, στην πραγματικότητα λαμβάνουν κρυφές επιδοτήσεις και ότι η ΔΕΕΣ θα δώσει στις εταιρείες πολλές περισσότερες ευκαιρίες να μηνύσουν τις κυβερνήσεις, παραμερίζοντας τους μηχανισμούς προστασίας του περιβάλλοντος (Stiglitz, 2016).

Όπως φαίνεται, το σχέδιο της ΔΕΕΣ που διέρρευσε το 2016 εμφανίζει «ασυμβίβαστες» διαφορές μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ σε ορισμένους τομείς, με τις ΗΠΑ να απαιτούν τον συμβιβασμό της ΕΕ με τα πρότυπα των ΗΠΑ για το περιβάλλον (υπενθυμίζεται η σκιώδης σχέση και τακτική των ΗΠΑ απέναντι σε συνθήκες για το περιβάλλον) , την προστασία των καταναλωτών και την δημόσια υγεία» Ο ηγέτης των Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο, Jeremy Corbyn δήλωσε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να αποτελούν μέρος της ΔΕΕΣ, περιγράφοντας την ΔΕΕΣ ως απειλή για την εθνική κυριαρχία, τους εργαζομένους, τους καταναλωτές, την υγεία και το περιβάλλον. (Nelsen, 2016).

7.Ρύθμιση της Ενέργειας: Το κεφάλαιο για την ενέργεια του σχεδίου της ΔΕΕΣ διέρρευσε αντίστοιχα στην The Guardian τον Ιούλιο του 2016. Σύμφωνα με την εφημερίδα το σχέδιο αυτό θα μπορούσε να «σαμποτάρει» τις ευρωπαϊκές προσπάθειες στην εφαρμογή υποχρεωτικών μέτρων για την εξοικονόμηση ενέργειας

και την μετάβαση στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Το σχέδιο κειμένου υποχρεώνει τους δύο εμπορικούς συνασπισμούς στην «υποστήριξη της αυτορρύθμισης του κλάδου, σε σχέση με τις απαιτήσεις ενεργειακής απόδοσης για προϊόντα, όπου η αυτορρύθμιση είναι πιθανό να επιτύχει τους στόχους της πολιτικής ταχύτερα ή με χαμηλότερο κόστος από ότι οι υποχρεωτικές απαιτήσεις» (Neslen, 2016).

Το σχέδιο υποχρεώνει επίσης τους φορείς εκμετάλλευσης των ενεργειακών δικτύων να επιτρέπουν την πρόσβαση στο φυσικό αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια «με εμπορικούς όρους που είναι λογικοί, διαφανείς και χωρίς διακρίσεις και μεταξύ των τύπων ενέργειας». Αυτό θα μπορούσε να θέσει τα τιμολογιακά συστήματα τροφοδοσίας ενώπιον μιας εμπορικής πρόκλησης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που χρησιμοποιούνται από την Γερμανία. Ο ευρωβουλευτής των Πρασίνων Claude Turmes δήλωσε ότι: «Οι προτάσεις αυτές είναι εντελώς απαράδεκτες. Σαμποτάρουν την ικανότητα των νομοθετών της ΕΕ να ευνοούν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση έναντι των μη βιώσιμων ορυκτών καυσίμων. Αυτή είναι μια προσπάθεια υπονόμευσης της δημοκρατίας στην Ευρώπη» (Neslen, 2016).

Να τονιστεί σε αυτό το σημείο ότι το σχέδιο της 23ης Ιουνίου 2016 αποκαλύπτει νέα κενά και σε σχέση με μια δέσμευση των G20 για την σταδιακή κατάργηση των αναποτελεσματικών επιδοτήσεων των ορυκτών καυσίμων μέχρι το 2025. Το ΔΝΤ εκτιμά ότι αυτές οι επιδοτήσεις ανέρχονται συνολικά στα \$10 εκατομμύρια ανά λεπτό (Karl, 2016), ενώ και οι υπουργοί των G7, σε μια συνάντηση στην Ιαπωνία τον Μάιο του 2016, δεσμεύτηκαν επίσης να τις αφαιρέσουν. Το σχέδιο ωστόσο αναφέρει ότι «μια τέτοια σταδιακή κατάργηση μπορεί να λάβει υπόψη τις εκτιμήσεις για την ασφάλεια του εφοδιασμού» (Neslen, 2016).

8. Ακτιβισμός κατά της ΔΕΕΣ: Τα μέλη της εκστρατείας “Stop TTIP” επέδωσαν 3.284.289 υπογραφές στον Martin Schulz, Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το Νοέμβριο του 2015. Τον Μάρτιο του 2013, ένας συνασπισμός οργανώσεων για τα ψηφιακά πνευματικά δικαιώματα και άλλες ομάδες, εξέδωσαν μία δήλωση με την οποία κάλεσαν τους διαπραγματευτικούς εταίρους να θέσουν την ΔΕΕΣ «σε συζήτηση στο Κογκρέσο των ΗΠΑ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα εθνικά κοινοβούλια και άλλα διαφανή fora» αντί της διεξαγωγής «διαπραγματεύσεων κλειστών των θυρών που δίνουν προνομιακή πρόσβαση στα εταιρικά στελέχη» και να αφήσουν την πνευματική ιδιοκτησία έξω από την συμφωνία.

Το 2014, μια ηλεκτρονική διαβούλευση που διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015) έλαβε 150.000 απαντήσεις. Σύμφωνα με την Επιτροπή, το 97% των απαντήσεων ήταν προκαθορισμένες, αρνητικές απαντήσεις που δόθηκαν από τους ακτιβιστές. Επιπλέον, εκατοντάδες διαδηλώσεις και διαμαρτυρίες έχουν λάβει χώρα σε μία οργανωμένη «ημέρα δράσης» στις 11 Οκτωβρίου 2014 και πάλι στις 18 Απριλίου 2015. Τον Φεβρουάριο του 2016 ακτιβιστές της Greenpeace μπλοκάρισαν τις μυστικές συνομιλίες σχετικά με το Σύστημα Δικαστηρίων Επενδύσεων.

Μία αυτό-οργάνωση με τίτλο «Πρωτοβουλία Ευρωπαίων Πολιτών ενάντια στην ΔΕΕΣ και την CETA» έχει επίσης συσταθεί, αποκτώντας πάνω από 3,2 εκατομμύρια υπογραφές μέσα σε ένα έτος (Stuart, 2015). Τον Απρίλιο του 2016 ο Μπαράκ Ομπάμα επισκέφθηκε το Ηνωμένο Βασίλειο, και πάνω από 130.000 άνθρωποι υπέγραψαν ένα αίτημα που συντάχθηκε από την ομάδα πολιτικών ακτιβιστών 38 Degrees, προτρέποντας τον Ομπάμα να σταματήσει τις διαπραγματεύσεις της ΔΕΕΣ. Η ομάδα σχεδίαζε να στείλει μια ανοικτή επιστολή στον Ομπάμα ζητώντας του να αντιταχθεί στο σύμφωνο, λέγοντας ότι η ΔΕΕΣ αποτελεί απειλή για το Εθνικό Σύστημα Υγείας, τα πρότυπα των τροφίμων, την καλή διαβίωση των ζώων και την δημοκρατία, γιατί «δίνει στις επιχειρήσεις περισσότερη εξουσία από ότι στους λαούς» (Revesz, 2016).

Το 2016, η Greenpeace δημοσίευσε 248 σελίδες διαβαθμισμένων εγγράφων από τις διαπραγματεύσεις της ΔΕΕΣ. Η Greenpeace στην Ολλανδία δήλωσε ότι κυκλοφόρησε τα έγγραφα «για να παρέχει την αναγκαία διαφάνεια και να προκαλέσει μια τεκμηριωμένη συζήτηση σχετικά με την Συμφωνία»

9. Εθνικές αντιρρήσεις: Τόσο από την ευρωπαϊκή, όσο και από την αμερικανική πλευρά της συμφωνίας, υπάρχουν ζητήματα τα οποία θεωρούνται ουσιώδη, εάν πρόκειται να επιτευχθεί τελικά μια συμφωνία. Σύμφωνα με τον Leif Johan Eliasson του Πανεπιστημίου του Saarland, «Για την ΕΕ αυτά τα ζητήματα περιλαμβάνουν την μεγαλύτερη πρόσβαση στην αμερικανική αγορά δημοσίων συμβάσεων, την διατήρηση των απαγορεύσεων στις εισαγωγές καλλιεργειών γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) και βόειου κρέατος που υπόκειται σε ορμονική θεραπεία και την αναγνώριση των γεωγραφικών σημάτων στα προϊόντα διατροφής. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες περιλαμβάνουν την μεγαλύτερη πρόσβαση στα αμερικανικά γαλακτοκομικά και άλλα γεωργικά προϊόντα ».Ο ίδιος επισημαίνει ότι τα μέτρα της ΕΕ, όπως η απαγόρευση βόειου κρέατος στο οποίο γίνεται χρήση

ορμονών (βασισμένα όπως είναι στην αρχή της προφύλαξης) δεν θεωρούνται από τον ΠΟΕ ότι βασίζονται σε επιστημονικές μελέτες.

Ο Eliasson αναφέρει περαιτέρω ότι οι στόχοι των ΗΠΑ στην συμφωνία περιλαμβάνουν «τις εξαγωγές στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας άνευ δασμών και την διατήρηση των απαγορεύσεων ξένων εργολάβων σε διάφορους τομείς», συμπεριλαμβανομένων των εγχώριων μεταφορών (Eliasson, 2014). Ήδη, ορισμένοι αμερικανοί παραγωγοί ανησυχούν για τις προτάσεις της ΕΕ να περιοριστεί η χρήση των «ειδικών ονομασιών» (ΠΟΠ ή γεωγραφικής ένδειξης) που η ΕΕ θεωρεί ότι σχετίζονται με συγκεκριμένη τοποθεσία, όπως η φέτα και η παρμεζάνα και ενδεχομένως η μπίρα Budweiser.

Με επιμονή της Γαλλίας, το εμπόριο οπτικοακουστικών υπηρεσιών αποκλείστηκε από την διαπραγματευτική εντολή της ΕΕ. Η ευρωπαϊκή πλευρά πιέζει ώστε η συμφωνία να περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο σχετικά με την ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, αλλά η αμερικανική πλευρά αντιστάθηκε, καθώς πρόσφατα έχει περάσει το νόμο Dodd-Frank σε αυτόν τον τομέα (σχετικά με την αναμόρφωση και ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μετά την κρίση, υπογράφηκε το 2010). Ο πρέσβης των ΗΠΑ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Anthony L. Gardner, αρνήθηκε οποιαδήποτε σύνδεση μεταξύ των δύο θεμάτων.

Οι Ευρωπαίοι διαπραγματευτές πιέζουν τις Ηνωμένες Πολιτείες να χαλαρώσουν τους περιορισμούς σχετικά με την εξαγωγή αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου, ώστε να καταφέρει η ΕΕ να μειώσει την εξάρτησή της σε επίπεδο ενέργειας από την Ρωσία (Karter και Sheppard, 2014).

2.8 Αντιδράσεις στην κριτική

Πολλοί δε δέχονται τη δριμεία κριτική, όπως και ο Karel De Gucht (βέλγος πολιτικός και Επίτροπος Εμπορίου έως το 2014), ο οποίος απάντησε στην περιρρέουσα κριτική με ένα άρθρο του στην εφημερίδα τον Δεκέμβριο του 2013 λέγοντας ότι «η Επιτροπή πραγματοποίησε τακτικές διαβουλεύσεις με ένα ευρύ φάσμα οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών, εγγράφως και κατά πρόσωπο, με την πιο πρόσφατη συνάντηση να είχε 350 συμμετέχοντες από εμπορικά συνδικάτα, ΜΚΟ και επιχειρήσεις και πως καμία συμφωνία δεν θα γίνει νόμος πριν εξεταστεί ενδελεχώς και υπογραφεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και 29 δημοκρατικά εκλεγμένες εθνικές

κυβερνήσεις, την κυβέρνηση των ΗΠΑ και τα 28 μέλη του Συμβουλίου της ΕΕ» (The Guardian, 2013).

Ωστόσο, το Παρατηρητήριο Corporate Europe επεσήμανε, με βάση ένα αίτημα για την ελευθερία της πληροφόρησης, ότι «περισσότερο από το 93% των συναντήσεων της Επιτροπής με τα ενδιαφερόμενα μέρη, κατά την διάρκεια της προετοιμασίας των διαπραγματεύσεων, ήταν με τις μεγάλες επιχειρήσεις». Χαρακτήρισαν τις συναντήσεις με τις επιχειρήσεις ως αφορούσες «τις προετοιμασίες της ΕΕ για τις διαπραγματευτικές συνομιλίες» και την διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών ως «μια ενημερωτική συνάντηση αφού ξεκίνησαν οι συνομιλίες» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Κεφάλαιο 3ο Η διαδικασία επίλυσης των επενδυτικών διαφορών μέχρι σήμερα

Αφού αναλύθηκε παραπάνω η TTIP ως συμφωνία, τί περιλαμβάνει και ποιες οι αντιδράσεις που εγέρθηκαν, θα εξετάσουμε παρακάτω το σύστημα της επίλυσης των επενδυτικών διαφορών που ισχύει έως σήμερα και εν συνεχεία, την πρόταση της Επιτροπής για αλλαγή του πλαισίου αυτού ως μέρους της συμφωνίας.

3.1 Βασικά ζητήματα της Διεθνούς Επενδυτικής διαιτησίας

Τις τελευταίες δεκαετίες, η ξένη άμεση επένδυση συνιστά την κυρίαρχη μορφή επενδύσεων. Η σημασία της οριοθέτησης της έννοιας είναι μεγάλη, καθώς συνιστά κρίσιμο στοιχείο για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας των διεθνών διαιτητικών δικαστηρίων, με στόχο την επίλυση επενδυτικών διαφορών (Αρχοντάκη, 2013). Αναλυτικότερα, στις διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες, η συνηθέστερη μορφή των οποίων είναι τα BITs (Bilateral Investment Treaties), περιλαμβάνονται ρήτρες διαιτησίας, με τις οποίες τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν ότι οι επενδυτικές διαφορές που ανακύπτουν μεταξύ των κρατών και των επενδυτών θα υποβάλλονται σε διαιτησία.

Σήμερα το ICSID, (Διεθνές Κέντρο Επίλυσης των Επενδυτικών Διαφορών-International Centre for the Settlement of Investment Disputes) το οποίο είναι

Οργανισμός του Ομίλου της Παγκόσμιας Τράπεζας με πάνω από 150 κράτη μέλη που ιδρύθηκε με τη Σύμβαση της Ουάσιγκτον του 1965 και λειτουργεί ως διεθνές διαιτητικό κέντρο, υπό την αιγίδα του οποίου οργανώνονται και διεξάγονται διεθνείς διαιτησίες μεταξύ κρατών που έχουν κυρώσει τη Σύμβαση αυτή και υπηκόων (νομικών ή φυσικών προσώπων) άλλων συμβαλλόμενων κρατών, είναι ο βασικός μηχανισμός επίλυσης διεθνών επενδυτικών διαφορών. Ο ρόλος του ICSID σε μια υπόθεση επενδυτικής διαφοράς δεν θεμελιώνεται αυτόματα από το χαρακτήρα της επενδυτικής διαφοράς, αλλά βασίζεται στην αυτόνομη βούληση των εμπλεκόμενων μερών να συναινέσουν ή όχι στην επιδίκαση της υπόθεσης τους από το ICSID (Νόμος 608/68). Η συναίνεση των κρατών δεν θεωρείται δεδομένη, δηλαδή δεν είναι σίγουρο ότι τα κράτη θα θελήσουν διαιτησία για να επιλύσουν το πρόβλημα τους.

Πολλά είναι τα κράτη που θεωρούν ότι το να αναθέσουν σε ξένο φορέα τον έλεγχο των διαφορών τους, να αποταθούν δηλαδή σε ένα διεθνές δικαστήριο και διαιτητικό, είναι σαν να παραβιάζουν την εδαφική τους κυριαρχία. Η παραπάνω θέση τεκμηριώθηκε νομικά από διάφορα νομικά δόγματα, όπως είναι το Calvo clause και το Drago Doctrine.

Το δόγμα Calvo (Calvo clause) μπορεί να γίνει κατανοητό μόνο μέσα από την μελέτη συγκεκριμένων ιστορικών γεγονότων. Η αφετηρία της θεσμοθέτησής του τοποθετείται το έτος 1868 και πιο συγκεκριμένα στην επέμβαση της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας στην Αργεντινή, την Ουρουγουάη και το Μεξικό. Ο φυσικός πλούτος των χωρών της Λατινικής Αμερικής αποτέλεσε για ισχυρά κράτη συνεχές κίνητρο για την πραγματοποίηση επενδύσεων, οι οποίες ήταν προς όφελος τους. Στις συγκεκριμένες περιοχές είναι φυσικό το ότι αναπτύχθηκαν ισχυρά αρνητικά αισθήματα έναντι των αποικιοκρατών, με ακόμα πιο έντονο το αντιαμερικανικό μένος. Η αρχή αυτή, πήρε το όνομα της από τον Carlos Calvo, έναν Αργεντινό νομικό, ο οποίος εκφράζει τις ιδέες του στο έργο του *Derecho Internacional teórico y Practico de Europa y América* (1868).

Η ιδεολογική του αρχή αναφέρεται στην προστασία της εδαφικής κυριαρχίας και ανεξαρτησίας της χώρας υποδοχής της επένδυσης. Πιο συγκεκριμένα, πρότείνει να απαγορευθεί η διπλωματική προστασία ή (ένοπλη) παρέμβαση πριν από την εξάντληση των τοπικών μέσων. Ένας επενδυτής, σύμφωνα με αυτό το δόγμα, δεν διαθέτει κανένα άλλο μέσο παρά να χρησιμοποιήσει τα τοπικά δικαστήρια και όχι

εκείνα της χώρας καταγωγής του. Με πολιτικούς όρους, το δόγμα Calvo αποτελεί μία έκφραση νομικού εθνικισμού. (Friedman και Long, 2015). Ο Calvo αιτιολόγησε το δόγμα του ως αναγκαίο για την αποτροπή της κατάχρησης της δικαιοδοσίας των αδύναμων εθνών από πιο ισχυρά έθνη. Έκτοτε έχει ενσωματωθεί σε πολλά συντάγματα σε χώρες της Λατινικής Αμερικής, καθώς και σε πολλές άλλες συνθήκες, καταστατικά και συμβάσεις. Το δόγμα χρησιμοποιείται κυρίως σε συμβάσεις παραχώρησης, με την ρήτρα να προσπαθεί να δώσει στα τοπικά δικαστήρια την τελική δικαιοδοσία και να αποφύγει οποιαδήποτε προσφυγή σε διπλωματικές παρεμβάσεις (Brower, 2015).

Αντίστοιχα το Drago doctrine, το οποίο πήρε το όνομά του από τον τότε Υπουργό Εξωτερικών της Αργεντινής, Luis Maria Drago, εκφράστηκε μετά από επέμβαση της Γερμανίας, της Μεγάλης Βρετανίας και της Ιταλίας στη Βενεζουέλα το 1902 για την αποπληρωμή χρεών της τελευταίας. Σύμφωνα με αυτό, το διεθνές δίκαιο δε δικαιολογούσε την ένοπλη εισβολή με στόχο τη συλλογή δημόσιου χρέους. Το συγκεκριμένο δόγμα ισχυροποιήθηκε και με τις προτάσεις του H.Porter (να προσφεύγουν πάντα πρώτα στη διεθνή διαιτησία προς επίλυση αλλά, αν το κράτος δε συμμορφώνεται, τότε μπορούν να ληφθούν αντίστοιχα μέτρα), αντιπροσώπου των ΗΠΑ στη δεύτερη διεθνή συνδιάσκεψη της Χάγης το 1907, όπου εν τέλει υπογράφηκε και αντίστοιχη Συνθήκη που αποδεχόταν τα παραπάνω και η οποία έμεινε γνωστή με το όνομα Συνθήκη του Drago-Porter (Drago-Porter Convention).

Στην ίδια λογική κινήθηκαν αργότερα και οι εθνικοί νόμοι των χωρών της Νοτίου Αφρικής, οι οποίες είχαν την ανάγκη, όπως και οι χώρες της Λατινικής Αμερικής, να αποαποικιοποιηθούν. Οι ελεύθερες χώρες εστίασαν την προσπάθειά τους στο να αποκοπούν από τα συμφέροντα που επί πολλούς αιώνες τους καταπίεζαν προς δικό τους όφελος (Chittharanjan, 2008). Τα νέα κράτη που δημιουργήθηκαν απαλλοτρίωσαν την ιδιοκτησία και τη μεγάλη περιουσία των πρώην αποικιοκρατών, ενώ η καταβληθείσα αποζημίωση βασίστηκε στο εθνικό τους δίκαιο και ορίστηκε από τα εθνικά δικαστήρια.

Παρολ' αυτά, μέσα στα χρόνια, η αντιμετώπιση συναφών υποθέσεων, ειδικά από πλευράς αναπτυσσόμενων χωρών στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις, έγινε πιο θετική με την εφαρμογή διεθνών κανονισμών και την προσφυγή σε fora διεθνούς διαιτησίας για την επίλυση τους.

3.2.1.Κανονισμός του ICSID και η διεθνής διαιτησία

Το Διεθνές Κέντρο για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών (ICSID), αναπτύχθηκε με στόχο να επιλύει διαφορές και να ελέγχει εν δυνάμει συμβάσεις για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών μεταξύ Κρατών και Υπηκόων άλλων Κρατών (Σύμβαση του ICSID ή Σύμβαση της Ουάσιγκτον ή Σύμβαση). Η συγκεκριμένη σύμβαση αποτελείται από 75 Άρθρα τα οποία παρέχουν στους συμβαλλόμενους τη δυνατότητα επίλυσης διαφορών, είτε με τη μέθοδο της διαμεσολάβησης, είτε με τη μέθοδο της διαιτησίας. Το κείμενο της Σύμβασης πλαισιώνεται από τα ακόλουθα: α) Διοικητικός και Οικονομικός κανονισμός του Κέντρου, β) Οι Κανόνες κίνησης της διαδικασίας διαμεσολάβησης και διαιτησίας, γ) Οι Κανόνες της διαδικασίας διαμεσολάβησης και δ) Οι Κανόνες της διαδικασίας Διαιτησίας, το σύνολο των οποίων αφορά στην παροχή πρακτικής βοήθειας στα μέλη, προκειμένου να επιλύουν επιτυχώς τις διαφορές τους.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του ICSID εφάρμοσε το έτος 1978 Κανόνες πρόσθετης διευκόλυνσης. Συγκεκριμένα όρισε τη Γραμματεία του Κέντρου, η οποία εξουσιοδοτείται να ελέγχει και καταχωρεί αιτήσεις οι οποίες δεν ακολουθούν τις γραμμές που όρισε το ICSID και συγκεκριμένα τις αρχές του άρθρου 25 της Σύμβασης. Οι περιπτώσεις που αναφέρονται στη δικαιοδοσία της Γραμματείας του Κέντρου είναι οι ακόλουθες: α) Διερεύνησης, β) Διαιτησίας ή διαμεσολάβησης επί επενδυτικών διαφορών όπου το ένα εκ των δυο μερών δεν είναι Συμβαλλόμενο Κράτος ή υπήκοος Συμβαλλόμενου Κράτους, γ) Διαιτησίας η διαμεσολάβησης επί διαφορών που δεν αναφέρονται σε μια επένδυση, χωρίς όμως να ταυτίζονται με τη συνήθη εμπορική συναλλαγή, όπου το ένα μέρος είναι είτε Συμβαλλόμενο μέρος, είτε υπήκοος Συμβαλλόμενου μέρους.

Στις περιπτώσεις αυτές, το Κέντρο λαμβάνει αποφάσεις για τα διάφορα ζητήματα και στη συνέχεια ανακοινώνει τις αποφάσεις αυτές στα εμπλεκόμενα στη διαιτησία μέρη. Αυτά από τη πλευρά τους, αναλαμβάνουν να τα εφαρμόσουν μέσα από τα εθνικά τους δίκαια, και συγχρόνως το εθνικό δίκαιο της κάθε χώρας οφείλει να αναγνωρίσει την εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, ανάλογα και με τα συμφωνηθέντα στη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι η παραπάνω διαδικασία λειτουργεί διαφορετικά από τη συνήθη διαδικασία του ICSID, που διαθέτει εσωτερικό μηχανισμό ελέγχου των διαιτητικών

αποφάσεων και ο οποίος διασφαλίζει την αυτόματη αναγνώριση και εκτέλεση, χωρίς να απαιτείται παρέμβαση των εθνικών δικαστηρίων. Η τελευταία τροποποίηση του Κανονισμού του Κέντρου έγινε την 10^η Απριλίου του 2006 .

Σύμφωνα με τον Schreuer(2001) «Ο ρόλος του ICSID είναι περισσότερο διοικητικός παρά δικαστικός». Η Διαμεσολάβηση ή η Διαιτησία δεν εφαρμόζονται από το Κέντρο αλλά από Επιτροπές Διαμεσολάβησης και τα Διαιτητικά Δικαστήρια τα οποία ορίζονται από το ίδιο. Ο στόχος του ICSID, είναι η άμεση εύρεση λύσης σε όποιο πρόβλημα υπάρχει μεταξύ των κρατών, με σύνεση και ταχύτητα. Το όργανο επιδιώκει να διατηρεί τις καλές σχέσεις μεταξύ των κρατών διατηρώντας με αυτό τον τρόπο σε ικανοποιητικά επίπεδα τη ροή των ξένων επενδύσεων.

Με βάση την Έκθεση της 18^{ης} Μαρτίου του 1968 της Συντακτικής Επιτροπής της Σύμβασης (Έκθεση του 1968) :«*Το ICSID αποτελεί αναμφισβήτητα τον κυρίαρχο μηχανισμό επίλυσης διεθνών επενδυτικών διαφορών. Η αρμοδιότητα του ICSID σε μια υπόθεση επενδυτικής διαφοράς δεν θεμελιώνεται αυτόματα από τον χαρακτήρα της διαφοράς ως επενδυτικής, αλλά πηγάζει από την αυτονομία της βούλησης των μερών, δηλαδή από τη συναίνεσή τους για παραπομπή της επίδικης διαφοράς*».

3.2.2 Άλλοι Μηχανισμοί Επίλυσης Διαφορών

3.2.2α. Διεθνές Δικαστήριο Διαιτησίας του Λονδίνου

Το Διεθνές Δικαστήριο Διαιτησίας του Λονδίνου (London LCIA) είναι ένας θεσμός με έδρα το Λονδίνο, που παρέχει υπηρεσίες διεθνούς διαιτησίας και θεωρείται ως ένας από τους κορυφαίους.

Αν και το ίδρυμα επικεντρώνεται στην διαιτησία, το LCIA δραστηριοποιείται επίσης στον τομέα της διαμεσολάβησης, μια μορφή εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ).

Ήδη από το 1880 και μετά υπήρχε η πρόθεση για τη δημιουργία ενός δικαστηρίου για την διαιτησία των εγχώριων και ιδίως των διακρατικών εμπορικών διαφορών που προκύπτουν στο πεδίο εφαρμογής της πόλης. Στόχος ήταν «Να είναι γρήγορο, όπου ο νόμος καθυστερεί, να είναι φθηνό όπου ο νόμος είναι δαπανηρός, απλό όπου ο νόμος είναι τεχνικός, να επιδιώκει την ειρήνη αντί να εγείρει διαμάχες».

Τελικά μετά από προτάσεις και συζητήσεις των αρμόδιων επιτροπών για το status quo του νέου δικαστηρίου, τον Απρίλιο του 1891, το πρόγραμμα εγκρίθηκε

τελικά και το νέο δικαστήριο ονομάστηκε Επιμελητήριο Διαιτησίας του City του Λονδίνου.

Το Επιμελητήριο εγκαινιάστηκε επίσημα στις 23 Νοεμβρίου του 1892 και τον Απρίλιο του 1903, μετονομάστηκε σε Δικαστήριο Διαιτησίας του Λονδίνου. Η διοικητική δομή του Δικαστηρίου παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητη για τα επόμενα εβδομήντα και πλέον έτη. Το 1981, το όνομα του Δικαστηρίου άλλαξε σε Διεθνές Δικαστήριο Διαιτησίας του Λονδίνου, ώστε να αντικατοπτρίζει την φύση των εργασιών του, η οποία εκείνη την εποχή ήταν κυρίως διεθνής.

Το LCIA παραμένει ένα από τα μεγαλύτερα μόνιμα διεθνή όργανα διαιτησίας σήμερα. Έχει τους δικούς του κανονισμούς και διαδικασίες, τα οποία συχνά υιοθετούνται σε διαδικασίες διαιτησίας, ακόμη και όταν δεν εμπλέκεται το ίδιο το LCIA αν υπάρχει σχετική ρήτρα.

Το LCIA συστάθηκε ως μία εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα περιορισμένης ευθύνης με εγγύηση. Το Διοικητικό Συμβούλιο του LCIA (το οποίο αποτελείται κυρίως από εξέχοντες επαγγελματίες διαιτησίας με έδρα το Λονδίνο) ασχολείται με την λειτουργία και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του LCIA και με την συμμόρφωσή του με το εταιρικό δίκαιο εν ισχύ. Το Διοικητικό Συμβούλιο δεν έχει ενεργό ρόλο στην διαχείριση των διαδικασιών επίλυσης των διαφορών, αν και διατηρεί ένα ενδιαφέρον για την διεξαγωγή των διοικητικών λειτουργιών του LCIA.

Το Δικαστήριο LCIA είναι η τελική αρχή για την ορθή εφαρμογή των Κανονισμών του LCIA. Οι βασικές λειτουργίες του συμπεριλαμβάνουν τον διορισμό των δικαστηρίων, τον καθορισμό των προκλήσεων για τους διαιτητές και τον έλεγχο του κόστους. Παρά το γεγονός ότι το Δικαστήριο LCIA συνεδριάζει τακτικά σε ολομέλεια, οι περισσότερες από τις λειτουργίες και διαδικασίες που πρέπει να εκτελούνται από αυτό σύμφωνα με τους κανονισμούς του LCIA, εκτελούνται για λογαριασμό του, από τον Πρόεδρο, από έναν Αντιπρόεδρο ή από ένα Τμήμα του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο μπορεί να φτάσει έως και τα 35 μέλη, τα οποία επιλέγονται για να παρέχεται και να διατηρείται μία ισορροπία από κορυφαίους επαγγελματίες στην εμπορική διαιτησία, από τις κυριότερες εμπορικές περιοχές του κόσμου και εκ των οποίων ο αριθμός των μελών με εθνικότητα του Ηνωμένου Βασιλείου δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι.

3.2.2β. Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο

Το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (ΔΕΕ) (International Chamber of Commerce-ICC) είναι ο μεγαλύτερος και πιο αντιπροσωπευτικός οργανισμός επιχειρήσεων στον κόσμο. Εκατοντάδες χιλιάδες εταιρείες-μέλη σε περισσότερες από 130 χώρες έχουν συμφέροντα που εκτείνονται σε κάθε τομέα των ιδιωτικών επιχειρήσεων (Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο, 1993).

Το ΔΕΕ έχει τρεις κύριες δραστηριότητες: δημιουργία κανονισμών, επίλυση διαφορών και υπεράσπιση της πολιτικής. Το ΔΕΕ διαθέτει εξουσία στη δημιουργία κανονισμών που διέπουν την συμπεριφορά των επιχειρήσεων πέραν των συνόρων και παρά το γεγονός ότι οι κανονισμοί αυτοί δεν είναι δεσμευτικοί, απαντώνται σε αμέτρητες συναλλαγές κάθε μέρα και αποτελούν έτσι τμήμα του διεθνούς εμπορίου. Η επιχειρηματικότητα προωθείται μέσα από ένα παγκόσμιο δίκτυο εθνικών και περιφερειακών επιτροπών, ενώ ειδικοί εμπειρογνώμονες βοηθούν στη δημιουργία πολιτικής ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου.

Το ΔΕΕ συνομιλεί, σε θεσμικό επίπεδο, με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και πολλά άλλα διακυβερνητικά όργανα, τόσο σε διεθνές, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, για λογαριασμό των επιχειρήσεων, ενώ ήταν ο πρώτος οργανισμός που του χορηγήθηκε η ιδιότητα του γενικού συμβούλου στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών.

Το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο ιδρύθηκε το 1919 για να εξυπηρετήσει τον κόσμο των επιχειρήσεων με την προώθηση του εμπορίου και των επενδύσεων, των ανοικτών αγορών για αγαθά και υπηρεσίες, καθώς και την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, σύμφωνα με το καταστατικό του. Η Διεθνής Γραμματεία του οργανισμού ιδρύθηκε στο Παρίσι και το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο του ΔΕΕ δημιουργήθηκε το 1923. (Craig, Park and Paulsson, 1985).

Η Διαιτησία του ΔΕΕ είναι μία ιδιωτική διαδικασία που οδηγεί σε μια δεσμευτική και εκτελεστή απόφαση. Το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου καθοδηγεί την Διαιτησία του ΔΕΕ και έχει ασχοληθεί με πάνω από 21.000 υποθέσεις από την ίδρυσή του το 1923. Κατά την τελευταία δεκαετία, ο φόρτος εργασίας του Δικαστηρίου έχει επεκταθεί σημαντικά (Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο, 1981).

Οι Υπηρεσίες Επίλυσης Διαφορών του ΔΕΕ υπάρχουν σε πολλές μορφές (Bortolotti, 2013):

1. Τη *Διαιτησία*, μία ευέλικτη και αποτελεσματική διαδικασία επίλυσης των διαφορών που οδηγεί σε δεσμευτικές και τελικές αποφάσεις οι οποίες υπόκεινται σε εφαρμογή σε παγκόσμιο επίπεδο.

2. Τη *Διαμεσολάβηση* ένα επίσης ευέλικτο τρόπο επίλυσης διαφορών, η οποία διεξάγεται ιδιωτικά και εμπιστευτικά, κατά την οποία ένας ουδέτερος διαμεσολαβητής βοηθά τα μέρη να επιδιώξουν τη διευθέτηση μιας διαφοράς τους μέσω διαπραγματεύσεων.

3. Τα «συμβούλια των διαφορών», τα οποία είναι ανεξάρτητοι οργανισμοί που έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν στην επίλυση διαφορών που προκύπτουν κατά την διάρκεια μιας σύμβασης.

4. Επιπλέον αναλαμβάνει την εξεύρεση του σωστού προσώπου για την πραγματοποίηση μιας ανεξάρτητης αξιολόγησης για οποιοδήποτε θέμα σχετικό με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες.

5. Τέλος, το DOCDEX παρέχει αποφάσεις των εμπειρογνομόνων για την επίλυση διαφορών που σχετίζονται με ενέγγυες πιστώσεις, εισπράξεις και απαιτήσεις, ενσωματώνοντας τους τραπεζικούς κανόνες του ΔΕΕ.

Οι πολιτικές, οι κανονισμοί και τα πρότυπα του ΔΕΕ καταρτίζονται από εξειδικευμένους φορείς. Η κανονική διαδικασία απαιτεί πρώτα να εγκριθούν από την Επιτροπή οι δηλώσεις πολιτικής, σε συνεννόηση με τις εθνικές επιτροπές και στην συνέχεια απαιτείται έγκριση από το διοικητικό συμβούλιο, πριν θεωρηθούν ως επίσημες και δημόσιες θέσεις του ΔΕΕ.

Το ΔΕΕ αναλαμβάνει επιπλέον δράσεις (υπεύθυνη διαφήμιση και προώθηση BARMA, την υποστήριξη της κοινωνίας πληροφορίας -BASIS κ.α.) με στόχο να διευκολύνει την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και την ανάπτυξη νέων παγκόσμιων προϊόντων και υπηρεσιών για τα εκάστοτε επιμελητήρια και την προώθηση των διεθνών συνεργασιών μεταξύ των επιμελητηρίων και άλλων ενδιαφερομένων προκειμένου να συμβάλει στην ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, έχει αναπτυχθεί στους κόλπους του ΔΕΕ η Παγκόσμια Ομοσπονδία Επιμελητηρίων (World Chamber Federation-WCF) η οποία είναι ένας μη πολιτικός, μη κυβερνητικός οργανισμός, με την ιδιότητα μέλους να περιλαμβάνει τοπικά, περιφερειακά, εθνικά, διμερή και διακρατικά εμπορικά επιμελητήρια, καθώς

και επιμελητήρια δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου (Bortolotti, 2013). Η Ομοσπονδία διοργανώνει το Παγκόσμιο Συνέδριο Επιμελητηρίων κάθε δύο έτη σε διαφορετική περιοχή του κόσμου. Το Συνέδριο είναι το μόνο διεθνές φόρουμ που επιτρέπει σε ηγέτες Επιμελητηρίων και επαγγελματίες να ανταλλάξουν βέλτιστες πρακτικές, ιδέες, να αναπτύξουν δίκτυα, να αντιμετωπίσουν τρέχοντα επιχειρηματικά θέματα που επηρεάζουν τις κοινότητές τους και για να μάθουν για νέους τομείς σε επίπεδο καινοτομίας από τα επιμελητήρια σε όλο τον κόσμο. Κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου, η Ομοσπονδία επίσης ανακοινώνει τους νικητές του Παγκοσμίου Διαγωνισμού Επιμελητηρίων, το μόνο διεθνές πρόγραμμα βράβευσης και αναγνώρισης των πιο καινοτόμων έργων που αναλαμβάνονται από τα εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια από όλο τον κόσμο. Το επόμενο συνέδριο θα πραγματοποιηθεί στο Σίδνεϊ το 2017

Επιπλέον, το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο προσφέρει εξειδικευμένη εκπαίδευση και σεμινάρια και είναι ο κορυφαίος εκδοτικός οίκος παγκοσμίως των πρακτικών και εκπαιδευτικών εργαλείων αναφοράς για τις διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες, τις τραπεζικές πρακτικές και την διαιτησία.

3.2.3. Κανονισμού Διαιτησίας της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (United Nations Commission on International Trade Law-UNCITRAL) ιδρύθηκε από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με το ψήφισμα 2205 (XXI), της 17ης Δεκεμβρίου 1966 «για την προαγωγή της προοδευτικής εναρμόνισης και ενοποίησης του διεθνούς εμπορικού δικαίου».

Η Επιτροπή επιτελεί το έργο της σε ετήσιες συνόδους εκ περιτροπής στην Νέα Υόρκη και την Βιέννη.

Οι μέθοδοι εργασίας οργανώνονται σε τρία επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο είναι η ίδια η Επιτροπή, η οποία πραγματοποιεί μία ετήσια σύνοδο της ολομέλειας. Το δεύτερο επίπεδο είναι οι διακυβερνητικές ομάδες εργασίας, οι οποίες αναπτύσσουν θέματα σχετικά με το πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής. Τα κείμενα που αποσκοπούν στην απλούστευση των εμπορικών συναλλαγών και την μείωση των

συναφών εξόδων, αναπτύσσονται από ομάδες εργασίας που περιλαμβάνουν όλα τα κράτη μέλη της UNCITRAL, οι οποίες συνεδριάζουν μία ή δύο φορές τον χρόνο. Τα κράτη που δεν είναι μέλη και οι ενδιαφερόμενοι διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί καλούνται επίσης και μπορούν να συμβάλλουν ενεργά στις εργασίες. Τα κείμενα των προσχεδίων που ολοκληρώνονται από αυτές τις ομάδες εργασίας υποβάλλονται στην UNCITRAL για οριστικοποίηση και έγκριση στην ετήσια σύνοδό της.

Το Τμήμα του Διεθνούς Εμπορικού Δικαίου του Γραφείου Νομικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών παρέχει ουσιαστικές υπηρεσίες γραμματείας στην Επιτροπή, όπως η διεξαγωγή ερευνών και η εκπόνηση μελετών και σχεδίων. Αυτό είναι το τρίτο επίπεδο, το οποίο βοηθά τα άλλα δύο στην προετοιμασία και την διεξαγωγή των εργασιών τους.

Οι δραστηριότητες της Επιτροπής περιλαμβάνουν ανάμεσα σ' άλλα την προετοιμασία και προώθηση της υιοθέτησης των νέων διεθνών συμβάσεων, προτύπων νομοθεσιών και ομοιόμορφων νομοθεσιών και την προώθηση της κωδικοποίησης και την ευρύτερη αποδοχή των διεθνών εμπορικών όρων, διατάξεων, εθίμων και πρακτικών, σε συνεργασία, κατά περίπτωση, με τους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα. Ομολογουμένως, έχει αναπτύξει αξιολογή δραστηριότητα για την ενοποίηση των νομοθεσιών των κρατών - μελών του Ο.Η.Ε. γύρω από θέματα που ενδιαφέρουν τις διεθνείς συναλλαγές.

Ειδικότερα, ο πρότυπος νόμος της UNCITRAL για τη διεθνή εμπορική διαιτησία αποτελεί μία αληθινή κωδικοποίηση εθίμων και συνήθων πρακτικών σε θέματα διεθνούς εμπορικής διαιτησίας και ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που παρέχει βέλτιστες πρακτικές και διαδικασίες για την επίλυση των διαφορών και με αυτό τον τρόπο προστατεύει την ασφάλεια των συναλλαγών και του δικαίου (Από την εισηγητική έκθεση του Σχεδίου Νόμου για την Εμπορική Διαιτησία της Βουλής των Ελλήνων Ν 2735/1999 , Ιούλιος 1999). Έτσι συχνά, κατά την κατάρτιση μιας σύμβασης τα μέρη συχνά επιλέγουν, με την τοποθέτηση σχετικής ρήτρας, ως τρόπο επίλυσης μιας μελλοντικής διαφοράς τη διαιτησία με τους κανόνες της UNCITRAL.

Παράλληλα, προωθούνται μέθοδοι για την διασφάλιση μιας ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής των διεθνών συμβάσεων και ομοιόμορφων νομοθεσιών στον τομέα του διεθνούς εμπορικού δικαίου.

Στο ευρύτερο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών διατηρεί μια σχέση στενής συνεργασίας με τα υπόλοιπα μέλη, τόσο στο πλαίσιο των αντίστοιχων διασκέψεων για το διεθνές εμπόριο όσο και με άλλα όργανα του ΟΗΕ και εξειδικευμένους οργανισμούς που ασχολούνται με το διεθνές εμπόριο.

3.3 Ο ρόλος των ρητρών διαιτησίας στην Διεθνή Επενδυτική Διαιτησία

Πώς όμως τα παραπάνω κέντρα διαιτησίας επιλαμβάνονται των διαφορών που προκύπτουν και αποφασίζονται οι κανόνες που θα ακολουθηθούν για την επίλυση; Στις διεθνείς συναλλαγές, το ρόλο αυτό αναλαμβάνουν οι ρήτρες διαιτησίας, οι οποίες ενσωματώνονται στο κυρίως μέρος της Διμερούς Συνθήκης ή της Επενδυτικής Σύμβασης ή στον Εθνικό Επενδυτικό Κώδικα και αναφέρονται στην επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν από τη βασική διαδικασία. Τα μέρη συνήθως προτιμούν τη διαιτησία γιατί κανένα από αυτά δεν θέλει να υποχρεωθεί να προσφύγει στα δικαστήρια του κράτους του αντισυμβαλλομένου του, αφενός γιατί θα βρίσκεται ενώπιον ενός ξένου δικαστηρίου που μιλά μια ξένη γλώσσα και αφετέρου, σε ένα νομικό και πραγματικό περιβάλλον σίγουρα πιο οικείο στον αντίδικο και άγνωστο στο ίδιο. Συνήθως ως τόπος διαιτησίας προτιμώνται τρίτες χώρες που μπορεί να θεωρηθούν και από τους δύο ουδέτερες (συνήθεις επιλογές Αγγλία, Γαλλία, Ελβετία, ΗΠΑ). Τα μέρη έχουν το όφελος ενός έμπειρου και καλά οργανωμένου οργανισμού που θα φροντίσει για την ομαλή διεξαγωγή της διαιτησίας τους. Η ελαστική διαδικασία που προσαρμόζεται στις ανάγκες κάθε υπόθεσης, η ευκολία στην εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων χάρη στην σύμβαση της Ν. Υόρκης 1958 (για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων) και η μυστικότητα της διαδικασίας θεωρούνται από τις επιχειρήσεις ως τα βασικότερα πλεονεκτήματα της διαιτησίας.

Οι ρήτρες διαιτησίας, δεν είναι κοινές σε όλες τις επενδυτικές σχέσεις. Πολλές φορές μάλιστα η παράλληλη ύπαρξη ρητρών και προϋποθέσεων μπλοκάρουν σε πολλές περιπτώσεις την επενδυτική διαιτησία και θέτουν εμπόδια στη δικαιοδοσία του Κέντρου. Σε κάποιες περιπτώσεις έχει αμφισβητηθεί ακόμα και η συναίνεση των μερών να ενταχθούν σε κατάσταση διαιτησίας, εξαιτίας της διατύπωσης της ρήτρας (Schreuer, 2005). Είναι βασικό το τι γράφει η ρήτρα ώστε να μην αμφισβητούνται στη πορεία οι προθέσεις των χωρών για διαιτησία. Επί παραδείγματι, όταν η ρήτρα είναι διατυπωμένη «Τα κράτη υποβάλλονται στη διαιτησία», τότε δεν υπάρχει

πρόβλημα σε αντίθεση με την περίπτωση που είναι διατυπωμένη «Σε περίπτωση διαφοράς τα κράτη πρέπει να συναινέσουν» που δεν είναι έγκυρη η συναίνεση και καμία αρχή δεν μπορεί να παρέμβει με στόχο να δώσει λύση, γιατί τα κράτη δεν είναι υποχρεωμένα να την αποδεχτούν.

Οι ρήτρες δεν είναι παρόμοιες και σε επίπεδο έκτασης και εφαρμογής. Συγκεκριμένα ορισμένες παραπέμπουν στη διαιτησία πάσης φύσεως διαφορών που μπορούν να προκύψουν, ενώ κάποιες άλλες μόνο στις περιπτώσεις που απαριθμούνται εξαντλητικά στη μεταξύ των μερών υπογραφείσα σύμβαση. Ακόμα, κάποιες είναι επικουρικές, αναφέρονται δηλαδή μόνο σε μέρος της συμφωνίας και όχι σε ολόκληρη τη συμφωνία, κάποιες είναι καθαρά βοηθητικές, ενώ άλλες επιλεκτικά εστιάζουν σε μέρος της συμφωνίας και όχι στο σύνολο της.

Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ενώ το άρθρο 26 παρ.1 της Σύμβασης της Ουάσιγκτον ορίζει ότι η παραπομπή στη διαιτησία αποκλείει οποιοδήποτε άλλο ένδικο μέσο, στην παρ.2 του ίδιου άρθρου αναφέρεται ότι το συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να απαιτήσει την εξάντληση όλων των εθνικών ενδίκων μέσων προκειμένου να χορηγήσει τη συναίνεση του για προσφυγή στη διαιτησία. Παρέχεται δηλαδή από το ίδιο το Κέντρο η δυνατότητα επιλογής της ρήτρας, αφού έχουν εξαντληθεί όλοι οι λοιποί τρόποι προσέγγισης και επικοινωνίας.

3.4 Ο ρόλος του διαιτητή

Το Κέντρο διαιτησίας εφαρμόζει με τη σειρά του συγκεκριμένους καταλόγους με ονομασίες Διαμεσολαβητών ή Διαιτητών που είναι συνήθως έγκριτοι επαγγελματίες του χώρου και εκπαιδευμένοι αντίστοιχα από το ίδιο το κέντρο. Ο εκάστοτε κατάλογος υφίσταται προκειμένου να διευκολύνονται τα μέρη και δεν θεωρείται δεσμευτικός για τους διαδίκους. Το εκάστοτε συμβαλλόμενο κράτος δικαιούται να προτείνει και κατ' επιλογήν, για να καταταχθούν στους ανάλογους καταλόγους, αρκεί οι προτεινόμενοι να έχουν διαφορετική ιθαγένεια από τον διάδικο που επιθυμεί το διορισμό τους. Επιπρόσθετα, είναι σκόπιμο να υπολογίζει ότι με τον διορισμό των προσώπων που προτείνει εξασφαλίζεται η αντιπροσώπευση των βασικών νομικών συστημάτων που υπάρχουν διεθνώς και των βασικών μορφών οικονομικής δραστηριότητας. Για τον διορισμό Διαιτητών στο Δικαστήριο, ο

Πρόεδρος είναι υποχρεωμένος να επιλέξει μόνο πρόσωπα που προτείνονται στους Καταλόγους και έπειτα από τη συμβουλευτική άποψη εκπροσώπων του εκάστοτε κέντρου, συνήθως της Γραμματείας του. (Karl-Heinz Böckstiegel, 2012).

Κατά το διάστημα της διαιτητικής επίλυσης μιας διαφοράς ενδέχεται να εφαρμοστεί είτε το διεθνές, είτε το ευρωπαϊκό, είτε το εθνικό δίκαιο, είτε ακόμη και ένας συνδυασμός των παραπάνω. Η εφαρμοστέα νομοθεσία υπαγορεύεται είτε από τα ίδια τα μέρη, μέσω της ρήτρας εφαρμοστέου δικαίου στη μεταξύ τους σύμβαση, είτε από το Διαιτητικό Κέντρο που θα επιλεγεί και το Διαιτητικό Δικαστήριο που θα επιληφθεί της υπόθεσης. Σημειώνεται ότι, αν και τόσο η εμπορική όσο και η επενδυτική διεθνής διαιτησία πραγματεύονται σχέσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας, το δημόσιο Διεθνές Δίκαιο τυγχάνει μικρότερης εφαρμογής στην εμπορική διαιτησία. Στην ουσία η μόνη Διεθνής Συνθήκη που έχει πρακτική εφαρμογή σε αυτήν είναι η «Σύμβαση της Νέας Υόρκης για την αναγνώριση και εκτέλεση των αλλοδαπών αποφάσεων» όπως προαναφέρθηκε και παραπάνω. Αντίθετα, στην επενδυτική διαιτησία, όπου βασικό ρόλο παίζουν οι Διμερείς Συνθήκες (BITs) μεταξύ κρατών ή οι πολυμερείς συνθήκες όπως η Σύμβαση της Ουάσιγκτον ή η Συνθήκη για τον Χάρτη της Ενέργειας (Energy Charter Treaty-ECT), ο ρόλος του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου είναι καθοριστικός.

Κεφάλαιο 4ο Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : Η Δημιουργία Διεθνούς Επενδυτικού Δικαστηρίου

4.1 Περιγραφή του νέου Δικαστηρίου

Στις 12 Νοεμβρίου 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε στις Ηνωμένες Πολιτείες την επίσημη πρότασή της για την δημιουργία ενός δικαστικού συστήματος για τις επενδυτικές συμφωνίες στο πλαίσιο της Διαντλαντικής Συμφωνίας για το Εμπόριο και τις Επενδύσεις (TTIP) που βρίσκεται επί του παρόντος υπό διαπραγμάτευση (Πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Η πρόταση προβλέπει τη δημιουργία ενός Δικαστηρίου δύο επιπέδων για τις διαφορές μεταξύ επενδυτών και κρατών, το οποίο θα αποτελείται σχηματικά από ένα Πρωτοδικείο και ένα Εφετείο. Το Δικαστήριο θα αποτελείται από 21 μέλη τα οποία θα διορίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις ΗΠΑ και όχι από τα ενδιαφερόμενα μέρη (επενδυτές ή κράτη υποδοχής) και θα υπόκεινται σε αυστηρότερους κανόνες για την ανεξαρτησία και την αμεροληψία από ότι στη σημερινή διαδικασία. Επιπλέον, οι ουσιαστικοί κανόνες που θα το διέπουν σε σχέση με τις προσφυγές, έχουν σχεδιαστεί για να εξασφαλίζουν ένα περιθώριο εφαρμογής πολιτικών, προκειμένου τα κράτη να έχουν ένα περιθώριο κίνησης και να μπορούν να προβαίνουν σε ρυθμίσεις για το δημόσιο συμφέρον. Όπως σημειώνεται σωστά και από τον Choudhury (Barnali, 2015), η πρόταση αντιπροσωπεύει μια ιστορική καμπή στο διεθνές δίκαιο των επενδύσεων.

Αποκλίνοντας από την έννοια και τη σύνδεση του επενδυτικού νόμου σε σχέση με το ιδιωτικό δίκαιο, η πρόταση προωθεί την «προσέγγιση δημοσίου δικαίου» στην επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών που ζητούνταν εδώ και καιρό, με κανόνες σχετικά με την διαφάνεια, τη συμμετοχή τρίτων, την έμφαση στο δικαίωμα ρύθμισης και την αυξημένη θεσμοθέτηση (Van Harten, 2009).

Η πρόταση χρησιμεύει ως βάση για τις διαπραγματεύσεις όχι μόνο με τις ΗΠΑ, αλλά και με οποιονδήποτε από τους διαπραγματευτικούς εταίρους της ΕΕ όπως πρόσφατα έγινε με τον Καναδά και το Βιετνάμ (*EU and Vietnam Finalise Landmark Trade Deal*, 2015). Έτσι, η συμπερίληψη μιας τέτοιας πρόβλεψης στην TTIP θα αποτελούσε ένδειξη της αλλαγής στην προσέγγιση των δύο παγκόσμιων φορέων ως προς την επίλυση διαφορών επενδυτών-κρατών, επαναφέροντας στην διπλωματική ατζέντα την σοβαρή προοπτική ενός πολυμερούς δικαστηρίου επενδύσεων.

Αυτό που ενδιαφέρει είναι ο βαθμός στον οποίο το προτεινόμενο σύστημα του δικαστηρίου επενδύσεων, εφόσον συμπεριληφθεί στην TTIP, θα μπορούσε να αποτελέσει πρότυπο για ένα παγκόσμιο δικαστήριο επενδύσεων, όπως είναι ο δεδηλωμένος στόχος της Επιτροπής (Δελτίο Τύπου, 2015). Παρά το όραμα της Επιτροπής, το προτεινόμενο δικαστικό σύστημα πάσχει από δύο δομικές αδυναμίες που μειώνουν την καταλληλότητά του ως παγκόσμιο πρότυπο, δηλαδή τη διμερή κατ' αρχήν ρύθμιση του και την σχέση του με τα εθνικά δικαστήρια. Θα πρέπει να μελετηθούν αυτές οι αδυναμίες και να ερμηνευθούν οι αλλαγές που θα μπορούσαν να εισαχθούν, με σκοπό να μετατραπεί το δικαστικό σύστημα των επενδύσεων από μία σημαντική μέγα-περιφερειακή συμφωνία, όπως η TTIP, σε ένα μέσο για την πραγματική δημιουργία ενός νέου πολυμερούς χαρακτήρα στο καθεστώς επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών και επενδυτών.

4.2 Ρόλος και αρμοδιότητες

Οι διαφορές στο πλαίσιο των διεθνών επενδυτικών συμφωνιών μέχρι στιγμής διευθετούνται, όπως είδαμε παραπάνω, μέσω διαιτησίας, κυρίως στο πλαίσιο της Σύμβασης για την επίλυση επενδυτικών διαφορών μεταξύ κρατών και υπηκόων άλλων κρατών (σύμβαση ICSID) ή τον Κανονισμό Διαιτησίας της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL) ή τις αντίστοιχες κωδικοποιήσεις άλλων κέντρων επίλυσης. (18-3-1965, 575 U.N.T.S. 159)

Η αποκεντρωμένη δομή της διαιτησίας έχει οδηγήσει σε σημαντικό αριθμό αντιφατικών και ανακόλουθων αποφάσεων όσον αφορά στην ερμηνεία όχι μόνο παρόμοιων διατάξεων σε διάφορες διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες, αλλά και στις διατάξεις της ίδιας της συμφωνίας σε σχέση με σχεδόν πανομοιότυπα περιστατικά (Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών 2013). Αυτές οι αντιφάσεις έχουν τροφοδοτήσει τις ανησυχίες για την έλλειψη προβλεψιμότητας του διεθνούς επενδυτικού δικαίου, προσθέτοντας την έννοια μιας κρίσης νομιμότητας στον τομέα (Susan 2005).

Η δημιουργία ενός μόνιμου δικαστικού συστήματος επενδύσεων σε σχέση με μια δεδομένη σύμβαση, όπως το Δικαστήριο της TTIP, θα εξαλείψει τις αντιφατικές ερμηνείες της εν λόγω συμφωνίας. Αλλά μια τέτοια προσέγγιση δεν θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τις αντιφάσεις, στην ερμηνεία ή την εφαρμογή των αντίστοιχων διατάξεων σε ήδη υφιστάμενες συνθήκες και οι οποίες ενδεχομένως να έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο διαμάχης. Επιπλέον, εάν τα μόνιμα δικαστήρια επενδύσεων

επρόκειτο να πολλαπλασιαστούν μόνο σε διμερή βάση, ως αποτέλεσμα της προσέγγισης της Επιτροπής, οι αντιφάσεις στις προσεγγίσεις των διαφόρων δικαστηρίων επενδύσεων σε κατ' ουσίαν ταυτόσημα θέματα και διατάξεις της Συνθήκης είναι πιθανό να συνεχιστούν. Μόνο η δημιουργία ενός πολυμερούς δικαστηρίου επενδύσεων θα είναι σε θέση να εξασφαλίσει τη συνοχή στις συνθήκες και την προσδοκώμενη προβλεψιμότητα στο διεθνές δίκαιο των επενδύσεων..

Η παραδοσιακή οδός στην δημιουργία ενός τέτοιου πιο συγκεντρωτικού, πολυμερούς δικαστικού συστήματος επενδύσεων θα ήταν η διαπραγματεύσή του σε ένα πολυμερές πλαίσιο ή η μεταρρύθμιση των υφιστάμενων πολυμερών δομών, όπως το σύστημα του Διεθνούς Κέντρου για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών (ICSID).

Μια άλλη εναλλακτική λύση θα ήταν να δημιουργηθούν εξαρχής μόνιμα δικαστήρια επενδύσεων σε περιφερειακό ίσως επίπεδο, όπως αυτό που καλύπτει η TTIP, δομημένα έτσι ώστε να αποτελούν ένα διεθνή πολυμερή φορέα με τα τρίτα κράτη απλά να εντάσσονται μετέπειτα στο καταστατικό του δικαστηρίου.

Παρά το γεγονός ότι η πρόταση της Επιτροπής αποβλέπει στη δημιουργία ενός πολυμερούς δικαστηρίου επενδύσεων στο μέλλον, η πρόταση για την δημιουργία ενός δικαστηρίου της TTIP μπορεί να δημιουργήσει ένα πρόσθετο εμπόδιο στον δρόμο για την δημιουργία ενός πολυμερούς δικαστηρίου, παρά να βοηθήσει στην διαδικασία δημιουργίας ενός πολυμερούς χαρακτήρα. Στην πραγματικότητα, ένα δικαστήριο αποτελούμενο από δικαστές που θα είναι κατά το ένα τρίτο ευρωπαίοι και κατά το ένα τρίτο από τις ΗΠΑ θα μπορούσε να παγιώσει περαιτέρω την διμερή δομή του διεθνούς επενδυτικού δικαίου, η οποία και σήμερα ισχύει δεδομένης της βάσης των BITs. Όσο πιο αποτελεσματικά θα λειτουργεί το Δικαστήριο της TTIP, τόσο πιο δύσκολο θα είναι να αντικατασταθεί αργότερα το καθεστώς που θα έχει εδραιωθεί με έναν πολυμερή μηχανισμό (Πρόταση, σημείωση 1, άρθρο 12).

Μια ακόμα εναλλακτική προσέγγιση, με μια καλύτερη δυνατότητα στην προώθηση της πολυμερούς προσέγγισης και προοπτικής στο μέλλον, θα είναι να εξασφαλιστεί εξαρχής ένας υψηλότερος βαθμός διαφορετικότητας στην δικαστική έδρα. Για παράδειγμα, οι δικαστές θα μπορούσαν να μην διορίζονται από την ΕΕ και τις ΗΠΑ ως εκπρόσωποι της TTIP, αλλά από ένα πολυμερές σώμα που θα εκπροσωπεί το σύνολο της διεθνούς κοινότητας, όπως η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (όπως στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης) (άρθρο 4, 24-10-1945). Παρά το γεγονός ότι οι εκπρόσωποι της TTIP με αυτόν τον τρόπο θα παραιτηθούν από τις εξουσίες του διορισμού τους ως

μέσο για την άσκηση επιρροής στην ερμηνεία της Συνθήκης, η νομολογία του Δικαστηρίου θα εξακολουθεί να ελέγχεται από τους εκπροσώπους αυτούς μέσα από την προβλεπόμενη επιτροπή της TTIP, ένα διακυβερνητικό όργανο μέσω του οποίου οι εκπρόσωποι της TTIP θα μπορούν εκδίδουν έγκυρες ερμηνείες της TTIP.

4.3 Η σχέση μεταξύ του Δικαστηρίου της TTIP και των εθνικών δικαστηρίων. Εξέταση και εναλλακτικές λύσεις.

Μια άλλη σημαντική πτυχή που θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα μελλοντικό πολυμερές δικαστήριο επενδύσεων είτε στο πλαίσιο της TTIP είτε ευρύτερο, είναι η σχέση με τα εθνικά δικαστήρια. Αυτό το θέμα είναι ζωτικής σημασίας, καθώς οι βασικές αντιδράσεις στην επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών-κρατών προκύπτουν από την «ειδική» προσφυγή που χορηγεί στους αλλοδαπούς, αλλά όχι στους ημεδαπούς επενδυτές. Η επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών έχει επικριθεί ότι δίνει στους ξένους επενδυτές ενδεχομένως τη δυνατότητα για μια δεύτερη ευκαιρία. Έχουν τη δυνατότητα να επιδιώξουν παράλληλα αξιώσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ώστε να ασκήσουν πίεση στις κυβερνήσεις για μια ευνοϊκή διευθέτηση και την δυνατότητα παράκαμψης των εθνικών δικαστηρίων εντελώς, καθώς η εξάντληση των ενδίκων μέσων δεν αποτελεί συχνά την προϋπόθεση για την πρόσβαση στην επίλυση διαφορών επενδυτών-κρατών. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, το σύστημα της επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών είναι δύσκολο να συμβιβαστεί με την ιδέα της δημοκρατικής ισότητας. Ταυτόχρονα, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι οι ελλείψεις και οι χρονοβόρες διαδικασίες στα εθνικά δικαστήρια είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο δημιουργήθηκε το σύστημα επίλυσης διαφορών επενδυτών-κρατών εξ αρχής.

Ο συμβιβασμός μεταξύ της αποτελεσματικής επίλυσης των διαφορών και της δημοκρατικής ισότητας απαιτεί μία λεπτή πράξη εξισορρόπησης την οποία αντιμετωπίζει η πρόταση της Επιτροπής για ένα δικαστικό σύστημα επενδύσεων, χωρίς ωστόσο, να την τελειοποιεί. Προκειμένου να χορηγηθεί ένα αποτελεσματικό μέσο για την επίλυση των διαφορών μεταξύ επενδυτών-κρατών, η πρόταση επιτρέπει την άμεση πρόσβαση στο Δικαστήριο TTIP χωρίς προηγούμενη προσφυγή σε εθνικά ένδικα μέσα. Ταυτόχρονα, η πρόταση περιορίζει τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου της TTIP, αποκλείοντας την άσκηση της προσφυγής σε αυτό ενώ υπάρχουν ήδη

διαδικασίες που εκκρεμούν στα εθνικά δικαστήρια ή εάν ήδη έχουν εξαντληθεί τα εθνικά ένδικα μέσα (Πρόταση, σημείωση 1, άρθρο 14). Αυτή η προσέγγιση έχει σχεδιαστεί για να αποτρέπει τους επενδυτές από το να έχουν και δεύτερη ευκαιρία ή να κάνουν χρήση παράλληλων διαδικασιών για την επιβολή πιέσεων στις κυβερνήσεις.

Ωστόσο, η βασική ιδέα της Επιτροπής για «αμοιβαία αποκλειστικότητα» των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου TTIP δεν μπορεί να είναι εφαρμόσιμη στην πράξη. Καθώς το Δικαστήριο της TTIP θα περιορίζεται σε ορισμένα ένδικα μέσα (κυρίως αγωγές αποζημίωσης) και στην επανεξέταση της συμπεριφοράς του κράτους υποδοχής σύμφωνα με το διεθνές και όχι το εθνικό δίκαιο (άρθρο 13), οι επενδυτές μπορεί να χρειαστεί να στραφούν στα εθνικά δικαστήρια ώστε να εξεταστούν τα μέτρα, βάσει του εθνικού δικαίου για να έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν το πλήρες σύνολο των ένδικων μέσων, ιδίως την αποκατάσταση των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση (άρθρο 28, 1). Αυτές οι διαφορές στα ένδικα μέσα και το εφαρμοστέο δίκαιο απαιτούν από τους επενδυτές-ενάγοντες να κάνουν δύσκολες επιλογές μεταξύ της προστασίας βάσει του εθνικού δικαίου ή της προστασίας βάσει του διεθνούς δικαίου κατά περίπτωση.

Η απαίτηση για τέτοιου είδους επιλογές αποδυναμώνει εξίσου την εξουσία του εθνικού δικαίου και των εθνικών δικαστηρίων, καθώς και του διεθνούς δικαίου και του Δικαστηρίου της TTIP και εμποδίζει την αμοιβαία ολοκλήρωση των δύο εννόμων τάξεων και του μηχανισμού επίλυσης διαφορών. Ειδικότερα, σε χώρες με αδύναμα δικαστικά συστήματα, η πρόταση της Επιτροπής μπορεί να οδηγήσει σε de facto αποκλεισμό των εθνικών δικαστηρίων στην επίλυση διαφορών με ξένους επενδυτές.

Μακροπρόθεσμα, ένα τέτοιο σύστημα θα μπορούσε να υπονομεύσει το κύρος και την δημοκρατική νομιμότητα των εθνικών δικαστηρίων. Στερεί επίσης από το κράτος υποδοχής την ευκαιρία να διορθώσει την αυθαίρετη, μεροληπτική, ή παράνομη κυβερνητική συμπεριφορά που επηρεάζει τους ξένους επενδυτές, αποφεύγοντας έτσι την διεθνή ευθύνη και τις δαπανηρές ζημιές.

Οι ανεξερεύνητες εναλλακτικές λύσεις που σημειώθηκαν παραπάνω θα μπορούσαν να ενισχύσουν τον ρόλο των εθνικών δικαστηρίων όσον αφορά τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών και να διασφαλίσουν την συμμόρφωση των κυβερνήσεων με το διεθνές δίκαιο (Schill, 2015). Αυτές οι εναλλακτικές λύσεις θα συνεπαγόταν την παραίτηση από την αυστηρά δυαδική αντίληψη της πρότασης της Επιτροπής και αντ' αυτού θα προωθούσαν την υιοθέτηση

νέων μέσων που θα ενσωματώνουν το εθνικό και το διεθνές δίκαιο και την επίλυση διαφορών στις ξένες επενδύσεις. Σύμφωνα με κάποιους ερευνητές τα εθνικά δικαστήρια θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν, για παράδειγμα, ως υποχρεωτικά σε πρώτο βαθμό για τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ επενδυτών-κρατών και για την εξέταση της συμμόρφωσης της συμπεριφοράς του κράτους υποδοχής με το εθνικό και το διεθνές δίκαιο, χωρίς να αποκλείεται η μεταγενέστερη πρόσβαση στο Δικαστήριο της TTIP. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το εθνικό πρωτοβάθμιο δικαστήριο θα είναι ένα αποτελεσματικό μέσο στην επίλυση των διαφορών στις επενδύσεις, θα μπορούσε να οριστεί ένα ανώτατο δικαστήριο (Εφετείο ή Άρειος Πάγος) σε κάθε κράτος για να ασκήσει αυτήν την λειτουργία. (Bronckers, 2015).

Με βάση αυτήν την πρόταση, το Δικαστήριο της TTIP με την σειρά του, θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως ένας διεθνής μηχανισμός εφέσεων που θα εξασφαλίζει ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εφαρμόσει ορθώς τις νομικές προδιαγραφές που προβλέπονται για την προστασία των ξένων επενδυτών βάσει του διεθνούς δικαίου. Η προσέγγιση αυτή θα διασφαλίσει ότι τα εθνικά δικαστήρια θα εμπλέκονται στην διευθέτηση των διαφορών επενδυτών-κρατών και θα θέσει το διεθνές επίπεδο σε μια αποτελεσματική θέση στην εφαρμογή των διεθνών προτύπων για την προστασία των επενδύσεων. Επιπλέον, το Δικαστήριο της TTIP θα μπορούσε, παρόμοια με το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ενσωματωθεί περαιτέρω στο εθνικό επίπεδο, μέσω της δημιουργίας προκαταρκτικών διαδικασιών παραπομπής, μέσω των οποίων οι αποφάσεις επί της ερμηνείας του διεθνούς (επενδυτικού) νόμου θα μπορούσε να ζητηθεί από τα πρωτοβάθμια δικαστήρια (Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012).

Ένα τέτοιο ολοκληρωμένο σύστημα θα επέτρεπε στην συμπερίληψη των εθνικών δικαστηρίων στον έλεγχο της κυβερνητικής συμπεριφοράς και θα διασφάλιζε την συμμόρφωση με την εθνική και την διεθνή νομοθεσία. Η τεχνική αυτή θα μπορούσε να αυξήσει την συνολική δημοκρατική νομιμότητα του συστήματος επίλυσης διαφορών επενδυτών-κρατών και θα δημιουργούσε κίνητρα για τα εθνικά δικαστήρια σε σχέση με την ικανοποίηση των αξιώσεων των επενδυτών με έναν δίκαιο, ισότιμο και αποτελεσματικό τρόπο.

4.4 Συμβατότητα με το δίκαιο της ΕΕ και την αυτονομία της έννομης τάξης της ΕΕ

Μια πρόκληση που απομένει αναπάντητη αφορά στην συμβατότητα του μηχανισμού επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών και του διεθνούς δικαστηρίου για τις επενδύσεις με το δίκαιο της ΕΕ και την αυτονομία της έννομης τάξης. Η ανησυχία κρίνεται σκόπιμη υπό το πρίσμα κάποιων γνωμοδοτήσεων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), όπως η γνωμοδότηση 1/09 σχετικά με το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών και Κοινοτικών Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και την πρόσφατη γνωμοδότηση 2/13 σχετικά με την προσχώρηση της ΕΕ στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Συγκεκριμένα, η γνωμοδότηση 2/13 έκρινε ότι η προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ δεν ήταν συμβατή με το συνταγματικό δίκαιο της ΕΕ. Η επίλυση διεθνών διαφορών της ΕΕ δεν πρέπει να θέτει σε κίνδυνο την υπεροχή ή να υπονομεύει την αυτονομία του δικαίου της ΕΕ (ΔΕΕ, 2014) και *«αυτό δεν θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την δέσμευση της ΕΕ και των θεσμικών της οργάνων [...] σε μια συγκεκριμένη ερμηνεία των κανόνων του κοινοτικού δικαίου»* (ΔΕΕ, 2014). Στο Δικαστήριο προκάλεσε δυσαρέσκεια το γεγονός ότι το Πρωτόκολλο Νο 16 της ΕΣΔΑ επιτρέπει στα εθνικά δικαστήρια να ζητούν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να δίδει συμβουλευτικές γνωμοδοτήσεις επί θεμάτων αρχής, αν και το δίκαιο της ΕΕ απαιτεί από τα δικαστήρια του κράτους μέλους της ΕΕ να υποβάλουν αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης στο ΔΕΕ (2014). Το Δικαστήριο επίσης εναντιώθηκε στο γεγονός ότι η ένταξη θα δώσει στην ΕΔΔΑ την αρμοδιότητα να καθορίζει την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών της στις παραβιάσεις της ΕΣΔΑ, για τις οποίες το ΔΕΕ έχει την αποκλειστική δικαιοδοσία.

Παρά αυτήν την ερμηνεία που αναμφισβήτητα μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στην αποδοχή του διεθνούς δικαστηρίου επενδύσεων από το ΔΕΕ, ή οποιαδήποτε άλλη μορφή μηχανισμού επίλυσης διαφορών επενδυτών-κρατών, η πρόκληση αυτή μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω της προσεκτικής διατύπωσης των διατάξεων επίλυσης των διαφορών ώστε να ικανοποιηθούν οι ανησυχίες του ΔΕΕ (Schill, 2015). Κατά συνέπεια, ένα «αποδεκτό» σύστημα επίλυσης διαφορών επενδυτών-κρατών θα απαιτούσε το προτεινόμενο δικαστήριο να μην δεσμεύει την ΕΕ και τα θεσμικά της όργανα σε μια συγκεκριμένη ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ, τουτέστιν η δικαιοδοσία του δικαστηρίου να περιορίζεται στην ερμηνεία της διεθνούς συμφωνίας για τις επενδύσεις. Φυσικά, η διεθνής συμφωνία για τις επενδύσεις μπορεί να περιλαμβάνει προστασία παρόμοια με εκείνη που βρίσκεται στις συνθήκες της ΕΕ, αλλά αυτά τα δύο θα συνεχίσουν να είναι ανεξάρτητα σώματα δικαίου (Schill, 2015). Για

παράδειγμα, η Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία (Comprehensive Economic and Trade Agreement-CETA, η εμπορική συμφωνία που λίαν προσφάτως υπογράφηκε μεταξύ ΕΕ και Καναδά) καθιστά σαφές ότι δεν μπορεί να γίνει επίκληση στην συμφωνία απευθείας από τα εθνικά νομικά συστήματα των μερών (Άρθρο 30.6 2014) .

Μπορεί να φαίνεται εκ πρώτης όψεως ότι θα μπορούσαν να προκύψουν θέματα σχετικά με την αρχή της συστημικής ενσωμάτωσης και ερμηνείας, σύμφωνα με το άρθρο 31(3)(γ) της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών του 1969, που μερικές φορές ενσωματώνονται επίσης στις επενδυτικές συμφωνίες (Άρθρο 13(2)). Σύμφωνα με αυτό, ένα δικαστήριο για τις επενδύσεις θα μπορούσε να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει όλες τις σχετικές διατάξεις του εφαρμοστέου διεθνούς δικαίου στις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Ωστόσο, αυτό δεν θα οδηγήσει τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών επενδυτών-κρατών στο να ερμηνεύει ή να εφαρμόζει την νομοθεσία της ΕΕ, δεδομένου ότι για τις διαφορές στις επενδύσεις με βάση τις διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ, οι οποίες εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να είναι διαφορές εντός της ΕΕ, το δίκαιο της ΕΕ θα πρέπει να θεωρείται ως εσωτερικό δίκαιο. Η τρέχουσα έκδοση της συμφωνίας ελεύθερου εμπορίου ΕΕ-Σιγκαπούρης σιωπά σε σχέση με το εσωτερικό δίκαιο. Σύμφωνα με αυτήν την συνθήκη, τα δικαστήρια μπορούν μόνο να υποδείξουν σχετικά με το εάν η διαδικασία που αποτελεί το αντικείμενο της αξίωσης γίνεται κατά παράβαση μιας υποχρέωσης δυνάμει της ενότητας για την προστασία των επενδύσεων της διεθνούς συμφωνίας (Άρθρο 9.22(1)). Επίσης δηλώνει ότι τα δικαστήρια θα πρέπει να εφαρμόζουν την διεθνή επενδυτική συμφωνία σύμφωνα με την Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών και άλλους κανόνες και αρχές του διεθνούς δικαίου που ισχύουν μεταξύ των μερών (Άρθρο 9.22(2)).

Η πρόταση TTIP της ΕΕ ενσωματώνει τις διατάξεις αυτές, αλλά κάνει και κάτι περισσότερο προκειμένου να ανταποκριθεί με ακρίβεια σε αυτές τις ανησυχίες σε σχέση με την αυτονομία του δικαίου της ΕΕ. Μια νέα διάταξη στο άρθρο 13 του άρθρου 3 της πρότασης της ΕΕ για την TTIP προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι:

«[...] Το εθνικό δίκαιο των συμβαλλομένων μερών δεν πρέπει να είναι μέρος του εφαρμοστέου δικαίου. Σε περίπτωση που το δικαστήριο οφείλει να εξακριβώσει την έννοια μιας διατάξεως του εσωτερικού δικαίου ενός εκ των μερών, στην πραγματικότητα, θα ακολουθηθεί η επικρατούσα ερμηνεία της διατάξεως αυτής που

πραγματοποιήθηκε από τα δικαστήρια ή τις αρχές του εν λόγω συμβαλλόμενου μέρους.

[...] Η έννοια που πρέπει να δοθεί στο σχετικό εσωτερικό δίκαιο από το Δικαστήριο δεν θα είναι δεσμευτική για τα δικαστήρια ή τις αρχές καθενός συμβαλλόμενου μέρους. Το Δικαστήριο δεν θα έχει αρμοδιότητα να καθορίζει την νομιμότητα του μέτρου, που φέρεται να συνιστά παραβίαση της παρούσας συμφωνίας, σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο του συμβαλλόμενου μέρους που διαφωνεί»(Άρθρο 13(1-3).

Η CETA και η συμφωνία ΕΕ-Βιετνάμ ενσωματώνουν ανάλογες διατάξεις, αλλά έμμεσα αποκλείουν την σχετική εθνική νομοθεσία από το εφαρμοστέο δίκαιο. Η συμφωνία ΕΕ-Βιετνάμ ορίζει ότι το δικαστήριο θα «εφαρμόζει» την συμφωνία για τις επενδύσεις και άλλους κανόνες ή αρχές που ισχύουν στις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών και ότι το διεθνές δίκαιο «δεν πρέπει να λαμβάνει υπόψη, ως πραγματικότητα, κάθε σχετική εθνική νομοθεσία» (Άρθρο 16 (2). Σύμφωνα με την CETA, το Δικαστήριο δεν έχει την αρμοδιότητα να καθορίζει την νομιμότητα του μέτρου [...] σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία του συμβαλλόμενου μέρους που διαφωνεί»(Άρθρο 8.31(2). Η εθνική νομοθεσία μπορεί εδώ να ληφθεί μόνο υπόψη ως πραγματικότητα (Άρθρο 8.31(2).

Οι διατάξεις αυτές καθιστούν σαφές ότι ο μηχανισμός της επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών δε δεσμεύει την ΕΕ και τα θεσμικά της όργανα σε κάποια συγκεκριμένη ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ και το δικαστήριο για τις επενδύσεις δεν μπορεί να ερμηνεύει το δίκαιο της ΕΕ, αλλά πρέπει να το αποδέχεται ως πραγματικότητα. Αυτό επιβεβαιώνεται περαιτέρω από μία διάταξη σχετικά με την διαδικασία της προσφυγής, σύμφωνα με την οποία η πρόδηλη πλάνη κατά την «εκτίμηση των γεγονότων, συμπεριλαμβανομένης της εκτίμησης του σχετικού εθνικού δικαίου» είναι ένας λόγος για προσφυγή.

Επιπλέον, τα διορθωτικά μέτρα στην διευθέτηση των επενδυτικών διαφορών γενικά περιορίζονται σε αποζημιώσεις. Η πρόταση της ΕΕ για την TTIP, η CETA και η συμφωνία ΕΕ-Βιετνάμ επιτρέπουν μόνο την επιδίκαση χρηματικών αποζημιώσεων και τόκων και την αποκατάσταση της περιουσίας. Η πρόταση της ΕΕ για την TTIP εμποδίζει ρητά το Δικαστήριο να διατάξει την «κατάργηση, διακοπή ή τροποποίηση» της διαδικασίας που φέρεται ότι παραβιάζει την συνθήκη (Schill, 2015). Αυτό σημαίνει ότι, όπως και με το δίκαιο του ΠΟΕ, το δίκαιο της ΕΕ μπορεί να εφαρμοστεί εσωτερικά σε βάρος της πληρωμής αποζημιώσεων. Μπορεί να παραμένουν ορισμένα

ζητήματα όπου η νομιμότητα της αποζημίωσης τίθεται η ίδια υπό αμφισβήτηση, όπως στην υπόθεση *Micula*, η οποία όμως μετεξελίχθηκε σε μία διαφωνία εντός της ΕΕ, όπου η πληρωμή της αποζημίωσης, σύμφωνα με την αρχική επιδίκαση του επενδυτικού δικαστηρίου θεωρήθηκε από την Επιτροπή ότι ισοδυναμεί με παράνομη κρατική ενίσχυση βάσει του δικαίου της ΕΕ (Commission Decision (EU) 2015/1470)

Θα πρέπει ίσως να οριστεί όπως γίνεται και πάλι εμφανές, μία διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία το δικαστήριο των επενδύσεων θα έχει την εξουσιοδότηση να λαμβάνει ερωτήματα από τα εθνικά δικαστήρια, όπου θα ερμηνεύει όμως το ισχύον δίκαιο των διεθνών συμφωνιών και όχι το δίκαιο της ΕΕ. Η συμμόρφωση ή μη συμμόρφωση με την νομοθεσία της ΕΕ δεν έχει σχέση στο να διαπιστωθεί εάν ένα μέτρο της κυβέρνησης παραβιάζει την ισχύουσα διεθνή συμφωνία και τα πορίσματα και τα συμπεράσματα του επενδυτικού δικαστηρίου δεν θα έχουν καμία επίπτωση επί της ερμηνείας του δικαίου της ΕΕ. Ωστόσο, υπό το πρίσμα της Γνωμοδότησης 2/13, πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερη προσοχή στην σύνταξη του πεδίου εφαρμογής ενός τέτοιου μηχανισμού.

Προκειμένου να διατηρηθεί ο σεβασμός στην αυτονομία της έννομης τάξης της ΕΕ, η διεθνής συμφωνία για τις επενδύσεις θα πρέπει να μην αποδίδει στο διεθνές επενδυτικό δικαστήριο τη δικαιοδοσία για κατανομή αρμοδιοτήτων και αναλογικό επιμερισμό ευθυνών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της. Κατά την ανάπτυξη της διεθνούς επενδυτικής πολιτικής της, η ΕΕ καθόρισε τους όρους σύμφωνα με τους οποίους τόσο ο εναγόμενος, όσο και η ευθύνη που συνδέεται με την επίλυση επενδυτικών διαφορών με βάση τις διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες της ΕΕ θα καθορίζονται αντίστοιχα και θα κατανέμονται μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών της (Κανονισμός (ΕΕ) No.912/2014). Η πρόταση της ΕΕ επαναλαμβάνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αυτή που θα καθορίζει εάν ο εναγόμενος είναι η ΕΕ ή ένα κράτος μέλος (Άρθρο 5 της ενότητας 3 2015).

Το ίδιο το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«Μία διεθνής συμφωνία που προβλέπει την δημιουργία ενός δικαστηρίου που θα είναι αρμόδιο για την ερμηνεία των διατάξεων και του οποίου οι αποφάσεις θα είναι δεσμευτικές για τα θεσμικά όργανα, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, δεν είναι ασύμβατο, επί της αρχής, με το δίκαιο της ΕΕ. Αυτό αποτελεί ιδιαίτερα την περίπτωση κατά την οποία [...] η σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας παρέχεται από τις ίδιες τις Συνθήκες. Η αρμοδιότητα της ΕΕ στον τομέα των διεθνών σχέσεων και της ικανότητάς της να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες συνεπάγεται κατ’

ανάγκη την εξουσία να υποτάσσεται στις αποφάσεις ενός δικαστηρίου που έχει δημιουργηθεί ή οριστεί από τις εν λόγω συμφωνίες όσον αφορά στην ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεών τους» (ΔΕΕ, 2014).

Μπορεί κανείς να προσθέσει ότι η αρμοδιότητα της ΕΕ στις άμεσες ξένες επενδύσεις και η πνευματώδης δημόσια συζήτηση που έχει οδηγήσει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να έχουν ένα ισχυρό προβάδισμα στην αξίωση ότι αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ. Παράλληλα, το σκεπτικό πίσω από αυτή την αναγωγή της αρμοδιότητας, η οποία επρόκειτο να προσφέρει μια πιο αποτελεσματική νομική βάση για την εξωτερική οικονομική δράση της ΕΕ, είναι ότι θα ενισχύσει την θέση της στην ρύθμιση των διεθνών επενδυτικών κανόνων (Bungenberg, 2011). Εάν η ΕΕ δεν μπορεί να συνάπτει συμφωνίες που δίνουν πρόσβαση σε ένα τέτοιο διεθνές δικαστήριο, τότε ο σκοπός αυτής της μεταφοράς αρμοδιοτήτων εκμηδενίζεται. Η ΕΕ θα μπορούσε να πιέσει για την δημιουργία ενός διμερούς ή πολυμερούς δικαστηρίου, αλλά τότε δεν θα είναι σε θέση να επωφεληθεί από την ίδρυσή του.

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να προστεθεί ότι στις 10 Ιουλίου 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε την γνωμοδότηση του ΔΕΕ σχετικά με την αρμοδιότητα της ΕΕ να υπογράψει και να συνάψει τη συμφωνία ΕΕ-Σιγκαπούρης (C (2014) 8218). Το κείμενο της αίτησης για την γνωμοδότηση δεν είναι δημόσιο, αλλά μία απόφαση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2014 είχε αναφερθεί μόνο στις πτυχές της αρμοδιότητας υπογραφής και όχι ειδικότερα στη συμβατότητα του συστήματος επίλυσης διαφορών επενδυτών-κρατών με το δίκαιο της ΕΕ C (2014) 8218.

4.5 Εναλλακτικές λύσεις για το δικαστικό σύστημα επενδύσεων

Η πρόταση της Επιτροπής αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της συνταγματικής μεταρρύθμισης του διεθνούς επενδυτικού δικαίου. Παρόλα αυτά, η πρόταση, εκτός από τα προβλήματα που εξετάστηκαν παραπάνω ενδέχεται να αντιμετωπίσει την αντίσταση από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, καθώς οι ΗΠΑ είναι συνήθως διστακτικές στο να δημιουργούν και να απευθύνονται σε διεθνή δικαστήρια. Αντί του δικαστηρίου, η Διειρηνική Συμφωνία με επικεφαλής τις ΗΠΑ (TPP) η οποία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2015 μετά από πολύχρονες διαπραγματεύσεις, περιέχει μία αναμορφωμένη πρόταση σχετικά με την διαιτησία μεταξύ επενδυτών και κράτους, η οποία τονίζει το δικαίωμα στην ρύθμιση, την

διαφάνεια των διαδικασιών, την συμμετοχή τρίτων μερών και τον αυστηρότερο έλεγχο των διαιτητών (TPP, 2016).

Προκειμένου να αποφευχθεί η αποτυχία της TTIP στο θέμα του συστήματος επίλυσης διαφορών επενδυτών-κρατών, η ΕΕ μπορεί να χρειαστεί να κρατήσει ανοιχτή την επιλογή προς την κατεύθυνση ενός αναμορφωμένου συστήματος επίλυσης διαφορών δημοσίου διεθνούς δικαίου όπως περιλαμβάνεται στην TPP, εάν οι ΗΠΑ δεν αποδεχθούν το προτεινόμενο Δικαστήριο της TTIP. Επιπλέον, μια αποτυχία της TTIP θα σήμαινε ότι ένα μη αναμορφωμένο σύστημα επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών θα εξακολουθεί να υπάρχει στο πλαίσιο των υφιστάμενων διεθνών επενδυτικών συμφωνιών μεταξύ των ΗΠΑ και κάποιων μελών της ΕΕ (UNCTAD, 2016).

Εν πάση περιπτώσει, φαίνεται ότι ένα πραγματικά πολυμερές δικαστικό σύστημα για τις επενδύσεις, όπως τελικά προβλέπεται από την Επιτροπή, θα απαιτεί μια πιο ριζική μεταρρύθμιση από αυτήν που προτείνεται επί του παρόντος για την TTIP. Πράγματι, εάν το προτεινόμενο επενδυτικό δικαστήριο της Επιτροπής δε σχεδιαστεί με τρόπο τέτοιο ώστε να μετατραπεί στο μέλλον σε ένα πολυμερές σώμα και να συσσωματωθεί με τα εθνικά δικαστήρια, τότε μπορεί άθελά του να δημιουργήσει εμπόδιο στην πραγματική δημιουργία πολυμερούς χαρακτήρα.

4.6 Το σύστημα της διαιτησίας των επενδύσεων θα εξαφανιστεί μετά την έγκριση του διεθνούς επενδυτικού δικαστηρίου;

Η διαιτησία μεταξύ επενδυτών και κρατών δεν θα καταργηθεί εν μία νυκτί, ακόμη και εάν η πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το δικαστικό σύστημα των διεθνών επενδύσεων γίνει αποδεκτή. Πρώτα απ' όλα, όσον αφορά την TTIP, η παρούσα πρόταση σκοπό έχει την διαπραγμάτευση ενός διμερούς επενδυτικού δικαστηρίου ΕΕ-ΗΠΑ. Λιγότερο από το ένα τρίτο των κρατών μελών της ΕΕ διαθέτουν διμερή επενδυτική συνθήκη σε ισχύ με τις Ηνωμένες Πολιτείες και υπάρχουν μόνο 11 γνωστές υποθέσεις διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών που κινήθηκαν βάσει 5 τέτοιων διμερών επενδυτικών συνθηκών μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και των νέων κρατών μελών της ΕΕ. Η δημιουργία του δικαστηρίου θα αντικαταστήσει τη διαιτησία ως επιλογή επίλυσης διαφορών για αυτές τις συνθήκες και θα προσθέσει ένα ένδικο μέσο - και ουσιαστικές διατάξεις της Συνθήκης - για περισσότερα από τα δύο τρίτα των κρατών μελών της ΕΕ στις επενδυτικές τους

σχέσεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες και το αντίστροφο. Η κατάσταση είναι παρόμοια και για τον Καναδά. Μέχρι τώρα, οι περισσότερες χώρες δε συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις για τα επενδυτικά δικαστήρια, αν και αυτό θα μπορούσε να αλλάξει.

Δεύτερον, όπου θα υπογράφονται μελλοντικές συμφωνίες θα πρέπει να αναλογιστούμε τι ρόλο θα παίζουν οι ρήτρες του δημόσιου διεθνούς δικαίου, όπως η ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους (most favoured nation-MFN) και σε ποιο βαθμό η προσφυγή στην διαιτησία θα αποτελεί ακόμα την επιλογή σε πολλές περιπτώσεις.

Ωστόσο, αυτό δε θα είναι η περίπτωση των διεθνών συμφωνιών για επενδύσεις της ΕΕ, καθώς η ΕΕ θα αντικαταστήσει ρητά τις διμερείς επενδυτικές συμφωνίες που ίσχυαν προηγουμένως μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των νέων διαπραγματευτικών εταίρων της Ένωσης. Επιπρόσθετα, είναι κατανοητό ότι όπου αποκλείεται η διαιτησία βάσει συνθηκών στις επενδύσεις, θα αυξηθεί η διαιτησία που βασίζεται στις συμβάσεις. Αυτό θα μπορούσε να επιδεινώσει τις διαφορές μεταξύ των μεγάλων επενδυτών, με την διαπραγματευτική δύναμη να αποκτά ρήτρες διαιτησίας στις συμβάσεις και τους μικρούς και μεσαίους επενδυτές χωρίς συμβάσεις ή ρήτρες διαιτησίας σε αυτές. Αλλά, πρέπει να έχουμε κατά νου ότι κάθε επενδυτής είναι ένα συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης και μπορεί να εκκινήσει διαδικασίες κατά του κράτους υποδοχής, αλλά το ίδιο μπορεί να πράξει και το κράτος κατά του επενδυτή. Η υπόθεση ότι οι διαφορές βάσει συμβάσεων θα αυξηθούν προϋποθέτει ότι οι επενδυτές θα θεωρούν ότι το διεθνές επενδυτικό δικαστήριο δεν θα μπορούσε να εγγυηθεί επαρκώς τα δικαιώματά τους. Δεν υπάρχει όμως καμία ιδιαίτερη βάση για μια τέτοια υπόθεση. Αν το δικαστήριο καταλήξει να είναι ένα καλύτερο και δικαιότερο σύστημα, θα ωφελήσει όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, κράτη και τους επενδυτές. Η ανησυχία ότι η αυτονομία του ενός μέρους θα λειτουργεί υπέρ του κράτους υποδοχής (επειδή το κράτος υποδοχής, εν ευρεία έννοια, θα διορίζει τους δικαστές, αλλά όχι ο επενδυτής) δεν έχει καμία πραγματική βάση.

Οι ρήτρες διαιτησίας στις συμβάσεις, καθώς και η δυνατότητα για διαιτησία με βάση την σύμβαση θα συνεχίσουν να υφίστανται, ως αποτέλεσμα των συγκεκριμένων διαπραγματεύσεων και του δούναι και λαβείν χαρακτήρα τέτοιων συμφωνιών. Έτσι, έως ότου και εάν η διαδικαστική πολυμέρεια γίνει αποδεκτή ρητά αντικαθιστώντας τελικά τις ρήτρες διαιτησίας στις υπάρχουσες διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες, η

διαιτησία στις επενδύσεις θα συνεχίσει να υπάρχει, να είναι δημοφιλής μεταξύ των επενδυτών και χωρίς αμφιβολία να δέχεται και επικρίσεις.

Συμπεράσματα

Η TTIP, η μεγαλύτερη συμφωνία εμπορίου και επενδύσεων που έχει διαπραγματευτεί μέχρι σήμερα, αν υπογραφεί, θα αποτελέσει αναμφίβολα ένα σημείο καμπής στο διεθνές εμπόριο. Σε όρους «ήπιας δυναμικής» (soft power), η συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ-ΕΕ φαντάζει, εκτός από την εδραίωση της οικονομικής κυριαρχίας των δύο πόλων, και σαν ένα ανάχωμα έναντι των ανερχόμενων οικονομιών όπως της Κίνας, της Ινδίας, της Βραζιλίας και της Ρωσίας, οι οποίες προωθούν τη μεταξύ τους συνεργασία σε διεθνές επίπεδο.

Στο μεταξύ, οι αλληπάλληλοι κύκλοι διαπραγματεύσεων μεταξύ Βρυξελλών και Ουάσιγκτον καταδεικνύουν ότι μια τέτοια σύγκλιση, παρά το τελικό διακύβευμα, μόνο εύκολη δεν είναι. Παράλληλα, το έλλειμμα ενημέρωσης υπό το πέπλο της απόλυτης μυστικότητας και των κεκλεισμένων των θυρών συζητήσεων προκάλεσε τεράστια ανησυχία τόσο σε εμπλεκόμενους φορείς όσο και στους πολίτες. Είναι χαρακτηριστικό πως ένα εντυπωσιακό κίνημα συγκροτήθηκε στην Ευρώπη, τόσο από πλευράς μαζικότητας όσο και ποικιλομορφίας, ενάντια στην προοπτική υπογραφής της συμφωνίας.

Κατά την άποψη μου, απέχουμε ακόμα πολύ από την επίτευξη μιας συμφωνίας μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ και ακόμα περισσότερο από την τελική αποτύπωση σε κείμενο και την υπογραφή. Εξάλλου είναι σίγουρο πως καμιά εξέλιξη δε θα υπάρξει πριν την ανάληψη καθηκόντων από το νέο Πρόεδρο των ΗΠΑ στις 20 Ιανουαρίου 2017, όποιος κι αν τελικά επικρατήσει. Ακόμα και τότε όμως, θεωρώ προσωπικά την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων αμφίβολη.

Σε αυτό που πρέπει να σταθούμε ίσως παραπάνω και το οποίο επιχείρησα ν' αναδείξω στη συγκεκριμένη μελέτη, πέρα από μια σύντομη επισκόπηση του συνόλου της συμφωνίας, είναι η πρόταση της Επιτροπής αναφορικά με το επενδυτικό δίκαιο και πιο συγκεκριμένα, η δημιουργία ενός επενδυτικού δικαστηρίου. Η ανάγκη για μεταρρύθμιση του ισχύοντος συστήματος που διέπει την προστασία των διεθνών επενδύσεων έγινε ιδιαίτερα έντονη στο πλαίσιο του συστήματος επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών. Με το πολιτικό βάρος της, η ΕΕ παρέχει πρωτοφανή

νομιμότητα στις επικρίσεις του σημερινού συστήματος επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών-κρατών.

Η μελέτη αυτή διερεύνησε την πιθανότητα δημιουργίας ενός διεθνούς επενδυτικού δικαστηρίου, βάσει της πρότασης της ΕΕ, με έμφαση στη σημασία του, στις πρωτοποριακές διατάξεις του και στις προβλεπόμενες επιπτώσεις του στο υφιστάμενο σύστημα επίλυσης επενδυτικών διαφορών, μη παραβλέποντας τα προβλήματα και τις αντιδράσεις που ανακύπτουν.

Για αρκετές δεκαετίες, η επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών ήταν συνώνυμη με το σύστημα της διαιτησίας των επενδύσεων. Η πρόταση της ΕΕ προσθέτει ένα διαφορετικό επίπεδο επίλυσης των διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών, αποκαλύπτοντας την άλλη όψη του ίδιου νομίσματος, που μπορεί στο μέλλον να αποδειχθεί ότι αποτελεί μία ευκαιρία ή μια δοκιμασία για τις επενδύσεις.

Το μόνο σίγουρο είναι ότι αποτελεί μία γενναία πρωτοβουλία και ένα καινοτόμο μεταρρυθμιστικό προσχέδιο για το σύστημα επίλυσης διαφορών και θεωρώ ότι μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για μια τέτοια συζήτηση σε διεθνές επίπεδο ακόμα κι αν δεν υπογραφεί τελικά η TTIP. Έγινε η αρχή. Μήπως είναι ώρα να τεθεί στο τραπέζι της διεθνούς κοινότητας η δημιουργία ενός τέτοιου πολυμερούς θεσμού;

Βιβλιογραφία

- BARNALI CHOUDHURY, 2015: *The Year of Reorienting International Investment Law*, ASIL Insights (5-2-2016),
<https://www.asil.org/insights/volume/20/issue/3/2015-year-reorienting-international-investment-law>
- BLENKINSOP, P. (2013). "EU, U.S. to start free trade talks". Reuters. Retrieved 2014-02-21.
- BLENKINSOP, P. EU-U.S. (2011) trade deal seems distant dream after early optimism. Reuters. 16 June 2011
- BOLLYKY, T J. and BRADFORD A. (2013). "Getting to Yes on Transatlantic Trade". Foreign Affairs. Retrieved 22 July 2013.
- BORTOLOTTI, F. (2013). Drafting and negotiating international commercial contracts: a practical guide. International Chamber of Commerce.
- BROWER, T. (2015). The Tide of the Times? A Sectoral Approach to Latin America's Resistance to the Investor-State Arbitration System. *Virginia Journal of International Law*, 56.
- CAPALDO, J.(2014). "The Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership: European Disintegration, Unemployment and Instability".
- CARRINGTON, D. (2015). "Fossil fuels subsidised by \$10m a minute, says IMF". The Guardian. Retrieved 2016-07-12.
- CARTER Z. and SHEPPARD K., Read The Secret Trade Memo Calling For More Fracking and Offshore Drilling, Huffington Post, 19 May 2014
- CATHARINE TITI, Most-Favoured-Nation Treatment, Survival Clauses and Reform of International Investment Law (forthcoming).
- CHAKO, B. (2014). "TUC says no to TTIP" (PDF). Morning Star. p. 1. Retrieved 7 April 2016. (subscription required (help)).
- CHITTHARANJAN F. A.(2008) Diplomatic Protection, Oxford University Press,
- CHITTHARANJAN F. A.(2008) *Diplomatic Protection*, Oxford University Press,

- COATES, A. (2015). The commerce in rubber: the first 250 years, OUP Australia and New Zealand,
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION (2013), Directives for the negotiation on the Transatlantic Trade and Investment Partnership between the European Union and the United States of America, available at: http://eu-secretdeals.info/upload/TTIP-mandate_M-Schaaake_website.pdf
- CRAIG, W. L., PARK, W. W., & PAULSSON, J. (1985). International chamber of commerce arbitration. Oceana Publications.
- CRAIG, W. L., PARK, W. W., & PAULSSON, J. (2015). Craig, Park and Paulsson on International Chamber of Commerce Arbitration. Oxford University Press.
- ECONOMIST (2016) "The arbitration game". economist.com. 14 October 2014. Retrieved 6 February 2016.
- ECONOMIST.com "Hope and no change, After Barrack Obama's re-election, it is time to push for transatlantic free trade".. 2012-11-10. Retrieved 18 March 2013.
- ELIASSON L.J. (2014), What is at stake in the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)? Assessing challenges and possible compromises, Saarland University, 10 July 2014
- EUROPEAN COMMISSION (2014)"Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) - Trade - European Commission". Ec.europa.eu. Retrieved 2014-02-21.
- EUROPEAN COMMISSION (2014), State of Play of TTIP negotiations ahead of the 6 th round of the negotiations, available at: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/july/tradoc_152666.pdf
- EUROPEAN COMMISSION (2014), The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) explained, European Commission DG Trade, available at: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/may/tradoc_152462.pdf
- EUROPEAN COMMISSION (2015) "Documents and events - Negotiation rounds". EU Commission. Available at: http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/documents-and-events/index_en.htm#negotiation-rounds

EUROPEAN COMMISSION (2016), List of lead negotiators for the Transatlantic Trade and Investment Partnership, European Commission DG Trade

EUROPEAN COMMISSION (2016), The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) –State of Play, available at: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/april/tradoc_154477.pdf

EUROPEAN COMMISSION “Final Report High Level Working Group on Jobs and Growth”(PDF). . Retrieved 18 March 2013.

EUROPEAN COMMISSION “Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) - Trade ". Ec.europa.eu. Retrieved 2014-02-21.

EUROPEAN COMMISSION". Ec.europa.eu. Retrieved 25 July 2012.

EUROPEAN COMMISSION, (2014) Commission publishes state of play of TTIP negotiations ahead of 6th round of talks, European Commission DG Trade, available at: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1126>

EUROPEAN COMMISSION, (2015), "Commission proposes new Investment Court System for TTIP and other EU trade and investment negotiations". The European Commission. Available at: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5651_en.htm

FERGUSON I.F.(2015), Trade Promotion Authority (TPA) and the Role of Congress in Trade Policy, Congress Research Service (15 June 2015), p. 9, n.15

FOX, M (24 July 2013). "Obama care won't slash workers' hours, report finds". NBC News. Retrieved 31 October 2014.

FRIEDMAN, M. P., & LONG, T. (2015). Soft Balancing in the Americas: Latin American Opposition to US Intervention, 1898–1936. *International Security*, 40(1), 120-156.

FRIEDMAN, M. P., & LONG, T. (2015). Soft Balancing in the Americas: Latin American Opposition to US Intervention, 1898–1936. *International Security*, 40(1), 120-156.

GREENPEACE (2016) "Greenpeace activists block secret TTIP talks". Retrieved 23

February 2016.

GREENPEACE (2016). "From ISDS to ICS: A Leopard Can't Change Its Spots" (PDF). Greenpeace Position Paper. p. 1. Retrieved 23 February 2016.

GUS VAN HARTEN, *Investment Treaty Arbitration and Public Law* (2007); Santiago Montt, *State Liability in Investment Treaty Arbitration* (2009); *International Investment Law and Comparative Public Law* (Stephan W. Schill ed., 2010); Stephan W. Schill, *Enhancing International Investment Law's Legitimacy: Conceptual and Methodological Foundations of a New Public Law Approach*, 52 Va. J. Int'l Law 57 (2011).

<http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA/CountryBits/35>.

INMAN P. (2015). Prospect of TTIP already undermining EU food standards, say campaigners. The Guardian. 18 October 2015.

INTERNATIONAL CHAMBER of COMMERCE (Ed.). (1993). ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (Vol. 43, No. 3). Icc Pub.

INTERNATIONAL CHAMBER of COMMERCE. (1981). Introduction to ICC rules on international contracts 12(13). International Chamber of Commerce.

KAESER J. (2014). "Why a US-European trade deal is a win-win". The Wall Street Journal.

KANTER, J; EWING, J. (2013). "A Running Start for a U.S.-Europe Trade Pact". The New York Times. Retrieved 2014-02-21.

KARL M. (2016). "G7 nations pledge to end fossil fuel subsidies by 2025". The Guardian. Retrieved 2016-07-12.

Karl-Heinz Böckstiegel, "Commercial and Investment Arbitration: How Different are they Today?, The Lalive Lecture 2012", The Journal of the London Court of International Arbitration, LCIA, 28, (4)

KONTTINEN J. (2013). "Professori: Suomen valta säättää lakeja voi vaarantua". Helsingin Sanomat (in Finnish). Sanoma Oyj. Retrieved 16 December 2013.

KRAATZ, S. The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) and

Labour. European Parliament

LAMBIE, M. (1931). International chamber of commerce. *The Journal of Air Law and Commerce*, 2, 286.

LARSSON, J. (2016). "TTIP - the State of Play - European Commission - European Commission".

LAURENCE P.(2015) TTIP talks: Food fights block EU–US trade deal. BBC News. 10 June 2015.

LEE.(2015) W. What is TTIP? And six reasons why the answer should scare you. *The Independent*. 6 October 2015.

LEO, C.(2015) "Europeans Fight U.S. Trade Deal With Fear of McHospitals, Fracking Under Eiffel Tower". *The Daily Beast*. Retrieved 2015-07-14.

Marc Bungenberg, *The Division of Competences Between the EU and Its Member States in the Area of Investment Politics*, in Marc Bungenberg et al. (eds), *International Investment Law and EU Law*, Springer, 2011, p. 36.

Marco Bronckers, *Is Investor–State Dispute Settlement (ISDS) Superior to Litigation Before Domestic Courts? An EU View on Bilateral Trade Agreements*, 18 J. Int'l Econ. Law 655 (2015).

McCANN K. (2016) NHS would be 'completely unrecognisable' within years if UK remains inside the EU K. McCann, *The Daily Telegraph*, 6 Apr 2016

MCKENNA B. and MAROTTE B. (2013). "Potential US-EU free-trade union 'puts the squeeze' on Canada". *Toronto: The Globe and Mail*. Retrieved 2014-02-21.

NESLEN A. (2016). "Leaked TTIP energy proposal could 'sabotage' EU climate policy". *The Guardian*. Retrieved 11 July 2016.

NESLEN A. (2016) Leaked TTIP documents cast doubt on EU-US trade deal. *The Guardian*. May 1, 2016.

NEW TRANSATLANTIC AGENDA (2014) European External Action Service (EEAS). n.d. [http:// eeas. europa.eu/us/docs/new_transatlantic_agenda_en.pdf](http://eeas.europa.eu/us/docs/new_transatlantic_agenda_en.pdf) (πρόσβαση Νοέμβριος 28, 2014).

- NIELSEN, N. (2016). "EU defends TTIP investor court after German backlash". EUobserver. Retrieved 23 February 2016.
- NIELSEN, N. (2016). "TTIP investor court illegal, say German judges".EUobserver. Retrieved 6 February 2016.
- OFFICCE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE (2014), U.S. Objectives, U.S. Benefits In the Transatlantic Trade and Investment Partnership: A Detailed View, Office of the United States Trade Representative
- OWEN J. (2014). "The TTIP deal hands British sovereignty to multinationals". The Guardian. Guardian Media. Retrieved 5 November 2014.
- PADMANABHAN L.(2014). TTIP: The EU-US trade deal explained. BBC News. 18 December 2014
- PROVOST C. and KENNARD M.(2015). The obscure legal system that lets corporations sue countries. theguardian.com. 10 June 2015
- RANKIN, J.(2016) Meet the Swedish politician ready to play hardball with the UK on Brexit. theguardian.com. 27 August, 2016.
- REVESZ R. (2016) [TTIP: More than 130,000 people urge Barack Obama to kill controversial trade deal during UK visit](#) R. Revesz, The Independent, 19 Apr 2016
- ROBINSON M.(2015). Is democracy threatened if companies can sue countries?. BBC News. 31 March 2015.
- ROSENBERG, T. (2007). "The Perils Of Petrocurrency". New York Times. Retrieved 5 October 2014.Mark Weisbrot, co-director of the Center for Economic and Policy Research, a left-leaning Washington policy group
- RUSSEL, D.R. Transatlantic Interests In Asia, United States Department of State, 13 January 2014
- SCHREUER, C.(2005) *Investment Arbitration: A voyage of discovery*, 71 Arbitration, pp.73-77

- SCHREUER, C.H.(2001)*The ICSID Convention: A Commentary*, Cambridge, 2001
- Schreuer, C.H.(2001)*The ICSID Convention: A Commentary*, Cambridge, 2001
- SMEDLEY, T. TTIP.(2015) what does the transatlantic trade deal mean for renewable energy?. theguardian.com. 5 August 2015.
- SPIEGEL ONLINE.(2014) “Trans-Atlantic Free Trade?: Merkel for EU Agreement with US "Spiegel.de. 2006-10-02. Retrieved 21-02-2014.
- STATE OF PLAY OF TTIP negotiations ahead of the 6th round of negotiations, European Commission DG Trade, 11 July 2014
- STEPHAN SCHILL, Editorial: Opinion 2/13 – The End for Dispute Settlement in EU Trade and Investment Agreements? *Journal of World Investment and Trade* 16, 2015, p. 384. For the Statement of the European Communities, see OJ L 69, 115, 9 March 1998
- STEPHAN SCHILL, Editorial: Opinion 2/13 – The End for Dispute Settlement in EU Trade and Investment Agreements? *Journal of World Investment and Trade* 16, 2015, p. 385
- STEPHAN SCHILL, Editorial: Opinion 2/13 – The End for Dispute Settlement in EU Trade and Investment Agreements? *Journal of World Investment and Trade* 16, 2015, p. 387
- STEPHAN SCHILL, *Reforming Investor-State Dispute Settlement (ISDS): Conceptual Framework and Options for the Way Forward*, E15 Task Force on Investment Policy Think Piece 7–8 (July 2015). Ανάκτηση από: <http://e15initiative.org/wp-content/uploads/2015/07/E15-Investment-Schill-FINAL.pdf>
- STIGLITZ, J. E. (2016). "TTIP and Climate Change: A Tale of Two Cities from Paris to Hannover". *Süddeutsche Zeitung*. Retrieved 11 July 2016.
- STUART J.(2015) What is TTIP and why should we be angry about it?.theguardian.com. Published on 3 August 2015.
- SUSAN D. FRANCK, *The Legitimacy Crisis in Investment Treaty Arbitration: Privatizing Public International Law Through Inconsistent Decisions*, 73 *Fordham Law Rev.* 1521 (2005). Ανάκτηση

από: http://fordhamlawreview.org/wp-content/uploads/assets/pdfs/Vol_73/Franck_March.pdf

SUSSMAN, A. L. (2015). "Are Women the New Face of Organized Labor?". The Wall Street Journal. Retrieved 20 September 2015.

SUTTON M. (2013). "Transatlantic Civil Society Declaration: Leave Copyright and Patent Provisions Out of TAFTA". EFF. Retrieved 18 March 2013.

THE GUARDIAN (2013) The lies behind this transatlantic trade deal Retrieved 1 January 2015.

THE GUARDIAN (2013) You're wrong, George Monbiot – there is nothing secret about this EU trade deal Retrieved 2 February 2014.

THE GUARDIAN (2013). The US-EU trade deal: Don't buy the hype Retrieved 24 August 2013.

THE GUARDIAN, (2016), MPs can view TTIP files – but take only pencil and paper with them – The Guardian, available at: <https://www.theguardian.com/business/2016/feb/18/mps-can-view-ttip-files-but-take-only-pencil-and-paper-with-them>

TPP, see *Trans-Pacific Partnership*, Office of the United States Trade Representative, <https://ustr.gov/tpp/> (last visited Apr. 19, 2016).

TTIP and Culture, European Commission DG Trade, 16 July 2014

TTIP controversy: Secret trade deal can only be read in secure 'reading room' in Brussels". The Independent. Retrieved 23 September 2015.

UNCTAD, <http://investmentpolicyhub.unctad.org/IIA/CountryBits/223#iiaInnerMenu> (last visited Apr. 18, 2016).

UNITED STATES - TRADE - EUROPEAN COMMISSION. Ec.europa.eu. Retrieved 2014-02-21.

VON DANIELS, J. AND OROSZ, M., (2016). "TTIP: EU offered 97% cut on US tariffs, secret papers show". EUobserver, available at: <https://euobserver.com/economic/132376>

WALKER A.(2013). "BBC News - EU and US free-trade talks launched". Bbc.co.uk.
Retrieved 2014-02-21.

ZACHARY, D. B. (2015), TTIP controversy: Secret trade deal can only be read in secure 'reading room' in Brussels. The Independent. Available at: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ttip-controversy-secret-trade-deal-can-only-be-read-secure-in-reading-room-in-brussels-10456206.html>

Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την οποία ζητείται η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 218 (11) της ΣΛΕΕ σχετικά με την αρμοδιότητα της Ένωσης να υπογράψει και να συνάψει μία συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών με τη Σιγκαπούρη, 10.30.2014, C (2014) 8218 τελικό

άρθρο 13

Άρθρο 13(1-3) της ενότητας 3 της πρότασης της ΕΕ για την TTIP της 12^{ης} Νοεμβρίου 2015

Άρθρο 13(2) της ενότητας 3 της πρότασης της ΕΕ για την TTIP της 12^{ης} Νοεμβρίου 2015

Άρθρο 16 (2) της ενότητας για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών της ΣΕΣ ΕΕ-Βιετνάμ, έκδοση Ιανουαρίου 2016

άρθρο 28(1)

Άρθρο 30.6 της CETA, έκδοση του Φεβρουαρίου 2014.

Άρθρο 5 της ενότητας 3 της πρότασης της ΕΕ για την TTIP της 12^{ης} Νοεμβρίου 2015

Άρθρο 8.31(2) της CETA, έκδοση Φεβρουαρίου 2016

Άρθρο 8.31(2) της CETA, έκδοση Φεβρουαρίου 2016

Άρθρο 9.22(1) της συμφωνίας ΣΕΣ ΕΕ-Σιγκαπούρης (έναρξη της συμφωνίας 22 Μαΐου 2015)

Άρθρο 9.22(2) της συμφωνίας ΣΕΣ ΕΕ-Σιγκαπούρης (έναρξη της συμφωνίας 22 Μαΐου 2015). Βλ. Άρθρο 8.31(1) της CETA, έκδοση του Φεβρουαρίου 2016; Άρθρο 16(3) της ενότητας για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών της ΣΕΣ ΕΕ-Βιετνάμ, έκδοση Ιανουαρίου 2016

Α.Αρχοντάκη (2013) «Η έννοια της επένδυσης στη νομολογία του ICSID», Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, 3/2013 τόμος 33

ΔΕΕ, γνωμοδότηση 2/13, για την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, 18-12-2014, παράγραφος 184, επιπλέον γνωμοδότηση 1/91, ΔΕΕ, C-1991, 490 και 1/00, ΔΕΕ, C-2002, 231

ΔΕΕ, γνωμοδότηση 2/13, για την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, 18-12-2014, παράγραφοι 196 και επόμενοι.

ΔΕΕ, γνωμοδότηση 2/13, για την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, 18-12-2014, παράγραφος 234.

ΔΕΕ, Γνωμοδότηση 2/13, για την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, 18 Δεκεμβρίου 2014, παρ. 182, περαιτέρω επικαλούμενες γνωμοδοτήσεις 1/91, ΔΕΕ, C-1991, 490 και 1/09, Δικαστήριο Ευρωπαϊκών και Κοινοτικών Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας, 2011, ECR I-1137.

Δελτίο Τύπου, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η πρόταση της ΕΕ για την προστασία των επενδύσεων και το δικαστικό σύστημα της TTIP (12-11-2015). Ανάκτηση από: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6059_en.htm.

Έκθεση της 18^{ης} Μαρτίου του 1968 της Συντακτικής Επιτροπής της Σύμβασης Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τους Κανόνες Διαιτησίας στο Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (2013). Ανάκτηση από: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-2013/UNCITRAL-Arbitration-Rules-2013-e.pdf>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.(2016) Η διαντλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP) Προς μια εμπορική συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ.[Online] Ανάκτηση από: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/july/tradoc_153640.2067_proof_EL%203rd%20proof%20corr%20ok.pdf[Πρόσβαση31-10-2016]

Η συμφωνία με το Βιετνάμ τον Δεκέμβριο του 2015 περιέχει ήδη μια έκδοση του προτεινόμενου δικαστικού συστήματος επενδύσεων. Βλ. *The EU and Vietnam Finalise Landmark Trade Deal*, Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2-12-2015). Ανάκτηση από: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1409>.

Κανονισμός (ΕΕ) No.912/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014, για την θέσπιση πλαισίου για την διαχείριση της

οικονομικής ευθύνης που συνδέεται με τα δικαστήρια επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών που έχουν συσταθεί με διεθνείς συμφωνίες στις οποίες η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι συμβαλλόμενο μέρος

Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου Δικαιοσύνης άρθρο 4, 24-10-1945, 59 Stat. 1031; T.S. 993.

Πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Προστασία των Επενδύσεων και την Επίλυση των Επενδυτικών Διαφορών (12-11-2015). Ανάκτηση από: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/november/tradoc_153955.pdf

Πρόταση, σημείωση 1, άρθρο 12

Πρόταση, σημείωση 1, άρθρο 14

Σύμβαση για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών μεταξύ Κρατών και υπηκόων άλλων Κρατών, (18-3-1965, 575 U.N.T.S. 159)

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 26-10-2012, 55 O.J. 1